

ŠPOZNAJ SVOJ ŽIVLJENJSKI

5

SPodbujanje trajnostnega
razvoja v izobraževalnih
programih za (mlajše) odrasle

**NE VARČUJ Z LASTNO ENERGIJO!
ENERGIJA ČLOVEKA**

European Union

Financed by the

BMZ

Federal Ministry
for Economic Cooperation
and Development

co-financed by:

REPUBLIC OF SLOVENIA
MINISTRY OF EDUCATION,
SCIENCE AND SPORT

A project of DVV International in cooperation with:

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

UMANOTERA
Slovenska fundacija za trajnostni razvoj

KOLOFON

© 2014

DVV International

Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes e.V.

/ Institute for International Cooperation of the German Adult Education Association

Obere Wilhelmstraße 32, D-53225 Bonn, Germany

Phone: +49 228 97569-0 / Fax: +49 0228 97569-55

info@dvv-international.de / www.dvv-international.de

To publikacijo je finančno omogočila Evropska unija

ob delni podpori ENGAGEMENT GLOBAL za njo

Za vsebino publikacije so odgovorni avtorji. Prispevki ne odražajo nujno mnenja izdajatelja in urednikov.

Razmnoževanje katerega koli gradiva iz te publikacije, je dovoljeno z navedbo vira in pod pogojem, da je izvod kopije poslan DVV International na zgornji naslov. Vsi uporabljeni izrazi v tem dokumentu, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

Izdajatelj: DVV International (odgovorna oseba: Anton Markmiller, direktor)

Izdano v sodelovanju z:

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Avtor: Umanotera (Ljubljana, Slovenija)

Odgovorna urednica: Natalija Žalec (ACS, Slovenia)

Glavni urednik: Wolf Henrik Poos (vodja projekta, DVV International)

Celostna podoba: DVV/DVV International

Naslovnica: Torsten Hess, Agentur zur Linde, Neuwied (Nemčija)

Založnik: Andragoški center Slovenije

Prelom: Pro anima, d.o.o., Ljubljana (Slovenija)

Tisk: Tiskarna Prelom (Slovenija)

Naklada: 200 izvodov

Ta publikacija je natisnjena na okolju prijaznem papirju.

VSEBINA

2_____ **Uvod**

2_____ Globalno učenje

3_____ Trajnostna potrošnja

4_____ O projektu Spoznaj svoj življenjski slog

5_____ Projektni partnerji

10_____ O tem modulu

Uvod v modul

11_____ 1.1. Namen – Zanetimo iskro!

11_____ 1.2. Ključni problemi

11_____ 1.3. Cilji modula

12_____ 1.4. Metode

12_____ 1.5. Znanje in kompetence

12_____ 2. Kako uporabiti učno gradivo

13_____ 3. Zgradba modula Ne varčuj z lastno energijo!

14_____ 4. Procesni načrt

17_____ 5. Izpeljava modula po korakih

1. dan – Kaj me vodi skozi življenje?

18_____ 1. Pogovor ob jutranji kavi – uvod v modul

19_____ 2. Kaj ste danes zajtrkovali, kako ste danes potovali?

20_____ 3. Gremo ven na kosilo!

21_____ 4. Zakaj sem kmet?

22_____ 5. Kaj me vodi skozi življenje?

2. dan – Vsi smo povezani

23_____ 6. Vsi smo povezani

25_____ 7. Ozračje nas vse povezuje

26_____ Preslikaj/natisni predlogo Ozračje nas vse povezuje

30_____ 8. Nekaj je treba storiti

31_____ 9. Kaj je novega v zvezi z našimi smernicami?

3. dan – Moj ogenj!

32_____ 10. Jutranja kava s Paulom Pottsom

32_____ 11. Moj ogenj!

34_____ 12. Akcija

35_____ 13. Silhuetni portret

35_____ 14. Zaključni dogodek – priprava dogodka

36_____ 15. Zaključni dogodek

36_____ 16. Sklepi in praznovanje

I. UVOD

V času globalizacije se svet zbližuje. Izraz globalizacija ne pomeni le neomejenega pretoka informacij in kapitala, temveč tudi spajanje kultur in skupno odgovornost za prihodnost. Nazadnje je na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Rio de Janeiru leta 1992 postalo jasno, da usihajoči naravni viri, naraščajoči okoljski problemi in družbena neenakost vplivajo na celoten svet. Zato se spodbuja vse vlade in skupnosti, da prevzamejo odgovornost za vzdržen in trajnostni razvoj.

Tudi države Evropske unije so se zavezale vseobsegajočim temeljem trajnostnega razvoja, zastavljenega v Rio de Janeiru: ohranjanju okolja in naravnih virov ter družbeni in

ekonomski vzdržnosti. S tem so vlade potrdile, da so njihove družbe v procesu učenja, v katerem zastareli vzorci razmišljanja o razvitosti in manjrazvitosti izgubljajo svoj pomen, da pa je potrebno dati večjo veljavo izobraževanju za trajnostni razvoj. Vsesplošna odgovornost ljudi za družbeno in okolju prijazno ravnanje po vsem svetu zahteva globlje razumevanje odnosov med vzorci potrošništva in omejenostjo naravnih virov, kot tudi razumevanje povezave med vzorci potrošništva v deželah severne poloble in življenjskih ter delovnih pogojev ljudi v deželah južne poloble.

GLOBALNO UČENJE

Globalno učenje je možna rešitev, ki jo ponuja izobraževanje v zvezi s problemi globalnega razvoja in z vprašanji prihodnosti. Ta rešitev temelji na načelih trajnostnega razvoja in mednarodno zavezujočih dogovorih o človekovih pravicah. V takšnem interdisciplinarnem pristopu je izobraževanje presečišče, ki ljudem omogoča razumevanje globalnih ekonomskih, političnih, družbenih in okoljskih kontekstov v njihovem medsebojnem prepletanju in učinkovanju.

Namen globalnega učenja je izboljšati razumevanje problemov sodobnega sveta in njihovih posledic, tako lokalno kot globalno. Globalno učenje spodbuja učence, da spremenijo poglede in razmislijo o svojih stališčih in vedenju. Takšno učenje je pomembno, ker pomaga ljudem prepoznati lastno vlogo v svetu ter osebno in skupno odgovornost, ki jo imajo kot dejavni člani globalne družbe v prizadevanju za družbeno in ekonomsko pravičnost za vse, hkrati pa se začno zavzemati za varovanje in obnavljanje ekosistemov na našem planetu.

Globalno učenje ni nek natančno določen in dodelan izobraževalni program, temveč osnoven, odprt in vsestranski pristop v sodobnem splošnem izobraževanju. Globalno

učenje bi moralo biti zabavno. Uporablja vrsto interaktivnih učnih metod, s pomočjo katerih udeleženci aktivno sodelujejo. Didaktično in metodično zahteva globalno učenje interdisciplinarne, participatorne in izkušnjske učne metode ter metode, ki so usmerjene v akcijo, kajti globalno učenje razvija tako kognitivne kot socialne in praktične sposobnosti. Zato globalno učenje ni usmerjeno na posamično področje znanja, ampak k pridobivanju ključnih sposobnosti in veščin, ki jih ljudje danes in v prihodnosti potrebujejo, da bi kot državljani sveta živeli na odgovoren, solidaren in trajnostni način („misli globalno, deluj lokalno“).

Z globalnim učenjem se v njihovi medsebojni povezanosti krepijo sposobnosti „prepoznavanja, ocenjevanja in delovanja“. Tako učenci vzpostavijo odnos s svojim življenjskim okoljem. Četudi je posameznikova resnična zmožnost in dejanska moč delovanja omejena, bodo učenci zmožni analizirati svoj lastni položaj v družbi, oblikovati svoje lastno mnenje in aktivno delovati v političnih procesih.

TRAJNOSTNO POTROŠNIŠTVO

Globalizacija je prisotna vsepovsod v našem vsakodnevnem življenju, začenši z našo majico iz Bangladeša, skodelico kave iz guatemalskih zrn, pa vse do našega pametnega telefona, ki ne bi deloval brez koltana iz Republike Kongo. Nakupovanje ne pozna zapiralnega časa, saj preko spleta lahko nakupujemo kadarkoli. Potrošništvo prinaša izkušnje. Potrošništvo nas socializira, daje pomen našemu življenju in oblikuje naš sodoben življenjski slog.

Potrošništvo je odraz družbenega razvoja in individualizma. Potrošništvo se včasih zdi tako naravno, kot to, da jemo, pijemo, se giblamo ali delamo.

Javna občila in oglaševanje vplivajo na naše potrošniške navade: izdelki, glasba ali obleka predstavljajo določen stil. "Pravilen odnos do življenja" in "pravilen pogled" nam postavi neka tretja oseba na tržišču tako, da kupujemo "taprave izdelke". Pogosto je s tem povezano družbeno priznanje in izboljšanje osebnega položaja. Tako na koncu vsi kupimo celo stvari, ki jih v resnici ne potrebujemo.

Upoštevač hitro naraščanje svetovnega prebivalstva in omejene vire našega planeta, se postavi vprašanje, kako bomo v prihodnosti zadovoljevali svoje potrebe (po oceni Združenih narodov bo leta 2050 na svetu devet in pol milijard ljudi) in kako bo pri delitvi dobrin zagotovljena udeležенost vseh ljudi na svetu. Zgolj potrošnja evropskih gospodinjstev je odgovorna za več kot četrtino vseh evropskih izpustov toplogrednih plinov. Pri tem izpusti, povezani s proizvodnim procesom potrošnih dobrin, še sploh niso upoštevani.

To pomeni, da potrošnja dobrin vse bolj vpliva na ekonomski in družbeni položaj ljudi ter stanje okolja po vsem svetu. V proizvodnem procesu, nakupovalnih navadah in rabi izdelkov je veliko možnosti za zmanjšanje globalne nepravilnosti in vpliva na okolje. Pomembno je prepoznati in uporabiti te možnosti, razpravljati o našem življenjskem slogu in osebni odgovornosti, tudi v povezavi s potrošnjo dobrin.

Seveda obstaja načelo „Nehaj kupovati!“ ali „odpoved potrošništvu“. To načelo nas spodbuja k razmisleku: Ali res potrebujem nov izdelek ali bi raje popravil starega? Ali bi kupil rabljen izdelek ali predelal starega za ponovno rabo?

Nasprotje tega načela je koncept „trajnostnega potrošništva“ (tudi ekološko ali etično potrošništvo). Trajnostno potrošništvo je sestavni del trajnostnega življenjskega sloga in se odraža v potrošnikovem vedenju: kupovanje izdelkov, ki izhajajo iz ekološke in družbeno odgovorne proizvodnje ima lahko politični vpliv na globalne probleme. Lahko zniža ekonomske, ekološke in družbene stroške našega življenjskega sloga.

Znan primer globalne dimenzije nakupovalnih odločitev je prizadevanje za „pravično trgovanje“ (fair trade). Potrošniki izberejo dražjo dobrino malega proizvajalca iz dežele v razvoju, ker tako podprejo pravične delovne pogoje. Prav tako naj bi bili pri odločitvi za nakup pomembni in odločujoči stroški poslovanja in drugi spremljajoči stroški. To velja tudi za kasnejšo energijsko učinkovitost izdelka, njegovo podaljšano življenjsko dobo in popravljivost.

Upoštevač načela trajnostnega razvoja, je potrošnja trajnostna, če zadovolji potrebe sedanje generacije, ne da bi ogrozila prihodnost naslednjih generacij. Trajnostno potrošništvo s tem posega v življenjski slog posameznika. Trajnostni potrošnik je ekološko in družbeno odgovoren državljan. Trajnostno potrošništvo pomeni predvsem ozaveščeno porabo: pretehtan nakup, ki temelji na uravnoteženi presoji skupnega učinka. Trajnost bi morala biti kot značilnost kakovosti izdelka vodilno načelo za potrošnike, kot tudi za evropski ekonomski in javni sektor.

A kako naj se pripravimo in usmerjamo, posebej mlade, na poti v globaliziran in povezan svet v skladu z načeli vzdržnega in trajnostnega razvoja? Kako jim lahko prenesemo znanje o lokalnem in globalnem razvoju in njegovih izzivih? Kako jih pridobiti in razširiti njihov pogled o možnih ukrepih za trajnostne rešitve?

Projekt „Spoznavaj svoj življenjski slog – Spodbujanje trajnostnega razvoja v izobraževalnih programih za mlajše odrasle“ ponuja priložnost zlasti mladim, da se ozrejo onkraj obzorja, ki ga ponuja njihov življenjski slog.

II. O PROJEKTU „SPOZNAJ SVOJ ŽIVLJENJSKI SLOG“

Zamisel o projektu „Spoznavaj svoj življenjski slog – Spodbujanje trajnostnega razvoja v izobraževalnih programih za mlajše odrasle“ se je porodila kot odziv na odsotnost razvojnega izobraževanja o problemih globalizacije in trajnosti v programih za manj izobražene mlajše odrasle.

Da bi zapolnili to vrzel, so mentorji, ki izvajajo programe za mlajše odrasle in nevladne organizacije (NVO), ki se ukvarjajo z razvojnimi izobraževanjem, skupaj razvili pet modulov o trajnostni potrošnji in oblikovali didaktično gradivo za izvajalce delavnic. Moduli obsegajo naslednje vsebine: „Obnovljivi energijski viri“, „Mobilni telefon“, „Voda, naša skupna dobrina“, „Globalna proizvodnja dobrin v tekstilni industriji“ in „Človeška energija“

Na začetku smo organizirali delovna srečanja učiteljev. Predstavili smo jim učne zasnove in ideje, da bi dobili potrebne podrobnejše informacije o značilnostih ciljne skupine in organizacijskem okviru programov za mlajše odrasle. Kasneje smo v vseh državah, kjer je potekal projekt, najprej izvedli delavnice za mentorje, da bi usposobili večje število izvajalcev delavnic. Ti mentorji so najprej v državi, kjer je gradivo nastalo, z udeleženci na delavnicah uporabili poskusno gradivo, ga ovrednotili in predlagali spremembe. V naslednji fazi so gradivo uporabili v vseh partnerskih državah, izvedli nekaj delavnic za osebe vključene v izobraževalne programe za mlajše odrasle in ga ponovno ovrednotili. Tako smo dobili povratne informacije neposredno od končne ciljne skupine v različnih državah. Za nas je bilo pomembno ugotoviti, če je gradivo za delavnice uporabno in ustrezno za našo ciljno skupino, če lahko izbrane teme pri udeležencih vzbudijo zanimanje, in če so tovrstne delavnice ter izbrana metodologija udeležencem všeč. Na podlagi te izkušnje smo lahko gradivo priredili in izboljšali.

Namen projekta je poučiti udeležence, npr. tiste, ki so vključeni v izobraževalne programe za mlajše odrasle, o povezanosti osebne, lokalne potrošnje z njenim globalnim vplivom. Mladim daje priložnost, da kritično pogledajo na lastne potrošniške vzorce ter razvijejo alternativne in trajnejše oblike potrošnje.

V Evropi se mladi, ki so vključeni v programe za mlajše odrasle, le redko soočajo z razvojnimi vsebinami v svojem vsakdanjem življenju. So posebna ciljna skupina, ki ima povsem svojstvene učne potrebe. Večina njih so mlajši odrasli s priseljskim in/ali težjim socialnim ozadjem, ki za svoje učenje dobijo od družine komajda kaj podpore. Vendar pa z bližajočim vstopom v delovno aktivnost prehajajo v pomembno obdobje življenja. Nenazadnje se v izobraževanje vključijo, da bi si izboljšali svoj položaj v prihodnosti.

Z učnim gradivom poskušamo vpeljati nov, inovativen pedagoški prijem pri obravnavi trajnostne potrošnje in problemov globalizacije v programih za mlajše odrasle. Seveda upamo, da so primerni in uporabni tudi za druge ciljne skupine na področju izobraževanja odraslih in drugod.

Ne pričakujemo, da bodo ljudje, ki se bodo udeležili tovrstnih delavnic, povsem poučeni in osveščeni potrošniki. Namen delavnic je spodbuditi pri udeleženceih večje zavedanje o potrebi po trajnosti, globalni povezanosti in globalni pravičnosti. Želimo, da v vsakdanjem življenju prepoznajo vsebine iz modulov, in da z znanjem ter lastnim prizadevanjem postajajo vse bolj osveščeni potrošniki v prihodnosti. Vse to brez žugajočega pedagoškega kazalca in občutkov krivde. Prizadevanje za trajnostno potrošnjo je danes izziv, skoraj znanost, ki v poplavi informacij in ob kompleksnosti vsakdanjega življenja od vsakogar zahteva, da se opredeli in ukrepa.

PROJEKTNI PARTNERJI:

DVV INTERNATIONAL

Naslov:

DVV International

Obere Wilhelmstraße 32, 53225 Bonn, Nemčija

Tel.: +49 (0) 228 97569-0 / Fax: +49 (0) 228 97569-55

info@dvv-international.de / www.dvv-international.de

DVV International je Inštitut za mednarodno sodelovanje pri Nemškem združenju ljudskih univerz (Deutscher Volkshochschul-Verband e.V. – DVV). Združenje zastopa interese 930 ustanov za izobraževanje odraslih (ljudskih univerz) in njihovih združenj, največjih izvajalcev izobraževanja odraslih v Nemčiji. DVV International podpira nastajanje in razvoj trajnostnih sistemov za izobraževanje mladine in odraslih. Kot vodilna strokovna organizacija na področju izobraževanja odraslih in razvojnega sodelovanja se DVV International posveča vseživljenjskemu učenju že 45 let. Svoje delo financira s prispevki ustanov in zasebnih darovalcev.

Naše poslanstvo

Izobraževanje je človekova pravica. Proti revščini se borimo z izobraževanjem in podpiramo razvoj. Kot globalno delujoča strokovna organizacija za izobraževanje odraslih in razvojno sodelovanje gradimo trajnostne sisteme za izobraževanje odraslih skupaj z državljani, izobraževalnimi organizacijami in vladami. Skupaj z ljudmi v deželah naših projektnih partnerjev ustvarjamo prostor za vseživljenjsko učenje.

Ključna področja našega dela:

- pismenost, temeljno in poklicno izobraževanje
- globalno učenje, okoljsko izobraževanje in trajnostni razvoj
- migracije in integracija, delo z begunci, zdravstveno izobraževanje, preprečevanje konfliktov in izobraževanje za demokracijo

Lokalna podpora

Izvajamo izobraževalne projekte za ranljive skupine mladih in odraslih, sodelujemo pri ustanavljanju izobraževalnih ustanov in svetujemo partnerjem ter vladam pri vzpostavljanju in razvoju trajnostnih sistemov za izobraževanje mladine in odraslih.

Sodelujemo z več kot 200 partnerji (predstavniki civilne družbe, vlade, akademski partnerji) v več kot 35 afriških, azijskih, latinskoameriških in evropskih državah. Naši nacionalni in lokalni uradi gradijo lokalno in regionalno sodelovanje in zagotavljajo kakovost oz. učinkovitost našega delovanja.

Globalno partnerstvo

Splošno, poklicno, kulturno in znanstveno izobraževanje mladih in odraslih je ključno za razvoj kjerkoli na svetu. Skupaj z nacionalnimi, pokrajinskimi in globalnimi združenji izobraževalcev odraslih DVV International izvaja lobiranje in zagovorništvo človekovih pravic do izobraževanja in vseživljenjskega učenja. S tem sledimo Razvojnim ciljem novega tisočletja ZN, programu Globalno izobraževanje za vse (EFA) in UNESCO-vim svetovnim konferencam o izobraževanju odraslih (CONFINTEA).

DVV je član Evropskega združenja za izobraževanje odraslih (European Association for the Education of Adults –EAEA), Mednarodnega sveta za izobraževanje odraslih (International Council – for Adult Education – ICAE) in Nemške komisije za UNESCO (German Commission for UNESCO – DUK).

DIE KÄRNTNER VOLKSHOCHSCHULEN (KOROŠKE LJUDSKE UNIVERZE)

Naslov:

Verein „Die Kärntner Volkshochschulen“

Bahnhofplatz 3, 9020 Klagenfurt, Avstrija

Tel.: +43 (0) 50 47770 70 / Fax: 0043 (0) 50 47770 20

office@vhsbtn.at / www.vhsbtn.at

Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih (VHSKTN) je neprofitno združenje osmih ustanov za izobraževanje odraslih (iz Celovca, Beljaka, Špitala, Volšperka, Feldkirchna, Šentvida ob Glini in Velikovca). VHSKTN je bilo ustanovljeno pred skoraj 60 leti.

Kot je običajno za ljudske univerze, je tudi VHSKTN

lan Avstrijskega združenja ustanov za izobraževanje odraslih.

Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih je izobraževalna ustanova. Zavezano je demokratičnosti, načelom temeljnih človekovih pravic in je neodvisno od vsake politične stranke. Zato VHSKTN nasprotuje kakršnekoli nedemokratičnemu, rasističnemu, antisemitskemu ali mizoginemu vedenju ali ravnanju, ki diskriminira ali ovira katerokoli skupino ljudi ter skuša takšne primere preprečiti.

V skladu s stališči Avstrijskega združenja ustanov za izobraževanje odraslih tudi VHSKTN razume izobraževanje kot učni proces, ki poteka skozi vse življenje (vseživljenjsko učenje) in zaobjame tako spoznavne, čustvene kot telesne

dimenzije, ali z drugimi besedami, celotno osebnost. Delo VHSKTN upošteva učenčeve potrebe in zahteve, skuša pa tudi osvestiti ljudi o potrebah in zahtevah, na katere so morda v vsakdanjem življenju pozabili.

V VHSKTN deluje 600 učiteljev/mentorjev, ki vsako leto izvajajo več kot 2500 programov po vsej Koroški. VHSKTN vodi Dr. Gerwin Müller, pedagoška vodja pa je Beate Gfrerer. Poleg tradicionalnih programov – kultura in družba, narava in okolje, ekonomija, informacijska tehnologija, tuji jeziki, ustvarjalnost, kuharska umetnost, lepota in zdravje – VHSKTN izvaja tudi več kot 25 lokalnih in mednarodnih projektov. Skupni imenovalec večine projektov je „ponovna priložnost za šolski uspeh“ in sega od temeljnih izobraževalnih programov do srednješolskega spričevala in priprave za vstop na univerzo. Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih nudi priložnost tistim, ki „padejo skozi družbeno sito“ in podpira ljudi iz vseh družbenih skupin pri vzpenjanju po družbeni lestvici.

ANDRAGOŠKI CENTER SLOVENIJE

Naslov:

Andragoški Center Slovenija

Šmartinska 134, 1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: +386 1 5842 560 / Fax: +386 1 5842 550

info@acs.si / www.siae.si

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Andragoški center Slovenije (ACS) je osrednja državna ustanova za raziskovanje in razvoj, kakovost v izobraževanju, svetovanje in vrednotenje ter promocijo in informiranje na področju izobraževanja odraslih. ACS oblikuje baze strokovnih podatkov, izvaja evalvacije, spremlja sistemski razvoj izobraževanja odraslih, razvija različne oblike formalnega in neformalnega učenja, programe za izboljšanje pismenosti odraslih in namenja posebno pozornost izboljšanju dostopnosti izobraževanja in učenja za ranljive skupine odraslih. Pri tem razvija potrebno infrastrukturo za podporo učenju, modele za samoevalvacijo kakovosti in ocenjevanje že pridobljenega znanja ter izvaja strokovno izobraževanje in usposabljanje za izobraževalce. ACS informira o svojem delovanju in dosežkih tako strokovno kot širšo javnost in prispeva k širšemu zavedanju o pomenu in vlogi izobraževanja odraslih.

Podrobnejše poslanstvo ACS

Prepričani smo, da lahko izobraževanje pomaga ljudem pri iskanju odgovora na vseživljenjsko vprašanje Kako naj živim svoje življenje? V tem duhu morajo izobraževalni programi prisluhniti besedi posameznega udeleženca. Po drugi strani pa se oseba ne more izraziti izven skupnosti, oz. še več: vsakdo se želi izraziti v skupnosti. Izobraževanje mora združevati obe plati človekovega življenja. Beseda skupnost izhaja iz latinske besede „communicare“, kar pomeni sporazumeti se, deliti. Komunikacija pomeni deliti med seboj – ne samo materialnih stvari, tudi znanje, duhovne izkušnje, vrednote, probleme idr. Ljudje potrebujemo sodelovanje. Problemi, ki si jih delimo, celo spori, se lahko rešujejo tvorno, kadar je dovoljen dialog, ko lahko človek svoje ideje, znanje in sposobnosti, vrline in vrednote odprto izkaže in se o njih pogovori. Dialog pomeni, da

Ljudje drug drugega poslušajo in poskušajo razumeti. Kadar si ljudje prizadevajo, da bi razumeli drugega, so zmožni izoblikovati skupno resničnost. Zato ACS namenja posebno pozornost skupnostnemu učenju, dialogu in posebljenemu učenju. Posebno skrb ACS namenja tudi ljudem, ki so v nevarnosti, da bi bili iz dialoga izključeni, kot npr. slabše izobraženi, mladi, ki so predčasno opustili šolanje (osipniki), priseljenci, brezposelni idr. Večina našega dela je povezana z neformalnim učenjem, ki zavzema največji delež v vseživljenjskem učenju.

ACS in izvajalci izobraževanja odraslih

Ker se zavedamo, kako pomembni so kompetentni izvajalci izobraževanja odraslih, razvijamo zanje (za učitelje, mentorje, tutorje, svetovalce idr.) različne izobraževalne programe. Kompetentni izvajalci izobraževanja odraslih so steber

kakovosti učnih procesov in s tem pomembni gibalci v spreminjajoči se družbi.

ACS in projekt „Spoznav svoj življenjski slog“

Z odločitvijo za sodelovanje v projektu „Spoznav svoj življenjski slog“ nismo imeli težav, saj izhaja iz podobnih vrednot in sledi podobnim ciljem, kot jim sledimo mi. Vprašanja trajnostnega razvoja so zelo pomembna v globalnem svetu. Verjamemo, da lahko pripomoremo k uveljavljanju trajnostnega razvoja v Sloveniji. Projektu smo se pridružili skupaj z mrežo mentorjev PUM¹-ai in Umanotero – nevladno organizacijo, ki deluje na tem področju že več kot desetletje. V projektu se vsi učimo skupaj s svojimi projektnimi partnerji. Sodelujemo in delimo vse dobrine, znanje, ideje ter si prizadevamo, da bi jih razširili po vsem svetu.

ESTONIAN NON-FORMAL ADULT EDUCATION ASSOCIATION (ESTONSKO ZDRUŽENJE ZA NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE)

Naslov:

Eesti Vabaharidusliit

55 J. Vilmsi Street, 10147 Tallinn, Estonija

Tel.: +372 648 8100

evhl@vabaharidus.ee / www.vabaharidus.ee

Estonsko združenje za neformalno izobraževanje (ENAEA) je estonska nevladna krovna organizacija na področju neformalnega izobraževanja, ki združuje nevladne izobraževalne organizacije in ljudske univerze. ENAEA ima 72 ustanov članic.

Naše vrednote:

- predpogoj in temelj za razvoj vidimo v vseživljenjskem učenju in aktivni sodelujoči vsakega posameznika v življenju ožje in širše skupnosti;
- izobrazba in učenje igrata ključno vlogo v borbi z revščino, neenakostjo in družbeno razslojenostjo, pa tudi v izgradnji demokracije in gospodarskega razvoja ter spodbujanju ustvarjalnosti.

Stališče ENAEA je, da mora vseživljenjsko učenje v Estoniji upoštevati učenčeve potrebe, zagotavljati njegovo aktivno sodelovanje v učnem procesu ter omogočiti dostopnost učenja in izobraževanja vsem ljudem.

ENAEA oblikuje izobraževalne smernice, podpira dejavnost

svojih članic, spodbuja njihovo medsebojno sodelovanje, zbira in izdaja učno gradivo, zbira in širi informacije, izvaja raziskovalne projekte, organizira seminarje, tečaje, konference ipd., sodeluje z vladnimi ustanovami, na državni in mednarodni ravni pa z organizacijami, ki imajo podobne cilje.

ENAEA ima izkušnje z različnimi raziskovalnimi projekti in projekti znotraj mrež: EQF, NQF, poklic učitelja/andragoškega delavca in njegova izobrazba (nacionalna in mednarodna raven, vključno z usposabljanjem voditeljev/moderatorjev), temeljne spretnosti in poklicno izobraževanje, ključne kompetence in neformalno izobraževanje ter drugo.

Področja pristojnosti so: izobraževanje odraslih v lokalnem okolju, usposabljanje za vodje nevladnih organizacij, svetovanje in usmerjanje v izobraževanju odraslih, kakovost v izobraževanju odraslih (vključno z usposabljanjem voditeljev/moderatorjev), vključevanje mladih, ki so predčasno opustili šolanje v izobraževanje odraslih.

¹PUM je slovenska kratica programa za mlajše odrasle, ki je bil razvit na ACS v 90. letih, da bi pomagal mladim osipnikom. Izobraževanje za iskanje zaposlitve. Danes deluje v Sloveniji 12 PUM skupin.

EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE EDUCATION OF ADULTS (EVROPSKO ZDRUŽENJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH)

Naslov:

European Association for the Education of Adults (EAEA)

Mundo-J, Rue de l'Industrie 10, 1000 Bruselj, Belgija

Telefon: +32 2 893 25 22

eaea-office@eaea.org / www.eaea.org

EUROPEAN ASSOCIATION FOR
THE EDUCATION OF ADULTS

Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (The European Association for the Education of Adults – EAEA) je glasnik neformalnega izobraževanja odraslih v Evropi. EAEA je evropska nevladna organizacija, v kateri je včlanjenih 123 ustanov iz 42 držav in zastopa več kot 60 milijonov učencev širom Evrope.

EAEA je evropska nevladna organizacija, katere namen je povezovanje in zastopanje evropskih organizacij, ki se neposredno ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. Združenje EAEA so leta 1953, pod imenom Urad za izobraževanje odraslih (Bureau of Adult Education), ustanovili predstavniki nekaterih evropskih držav.

EAEA podpira načela socialne vključenosti, navedena v strategiji Evropa 2020 (EU 2020 strategy). Spodbuja izobraževanje odraslih, prizadeva si za boljšo dostopnost izobraževanja za vse in večjo udeležbo vseh v formalnem in neformalnem izobraževanju, posebej skupin, ki se manj vključujejo v izobraževanje. Spodbujamo pristope, ki so usmerjeni na učenca in upoštevajo človekove življenjske potrebe ter mu omogočajo pridobitev vseh vrst sposobnosti, še posebej temeljne in prenosljive.

EAEA

- obvešča in informira o evropskih strategijah,
- sodeluje z evropskimi institucijami, državnimi in pokrajinskimi oblastmi (na primer: Svet Evrope, UNESCO),

- preko EUCIS-LLL (The European Civil Society Platform on Lifelong Learning) sodeluje z različnimi interesnimi skupinami,
- izdaja poročila, priročnike, posreduje informacije o projektih in njihovih rezultatih,
- svetuje in daje članom priporočila za strategijo dela,
- pomaga članom pri izmenjavi dobrih praks, iskanju partnerjev, razširjanju projektov in pri različnih dogodkih.

Cilj EAEA je podpirati in spodbujati vključenost njenih članov v dejavnosti, partnerstva, politike, razvoj izobraževalnih programov, raziskovanje, zagotavljanje socialne vključenosti in kohezije, demokratično udeležbo in borbo proti revščini in diskriminaciji. EAEA je povezana v mednarodno mrežo ustanov za izobraževanje odraslih in vodilna pri uvajanju inovativnih konceptov učenja odraslih v širšo prakso. EAEA redno organizira evropske konference o aktualnih temah v izobraževanju odraslih in vseživljenjskem učenju ter se povezuje z drugimi evropskimi platformami in krovnimi pobudami na evropski ravni.

Slednjič ima EAEA dolgoletne izkušnje pri dejavnostih razširjanja in močne informacijske kanale: preko svoje spletne strani doseže vsako leto 350 000 različnih obiskovalcev. Njeno glasilo bere več kot 2000 uporabnikov in na družbenih omrežjih ji sledi več kot 800 ljudi.

AVTORJI MODULA: UMANOTERA

Naslov:

Umanotera

Sedež: Resljeva 20, p.p. 4440, Ljubljana, Slovenija

Pisarna: Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana

Tel.: +386 1 43971-00 / Fax: +386 1 43971-05

info@umanotera.org / www.umanotera.org

UMANOTERA
Slovenska fundacija za trajnostni razvoj

Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj smo ustanovili leta 1995. Prvi dokument na prvem projektu - Agenda 21 za Slovenijo je nastal spomladi leta 1995, ker smo želeli oblikovati pozitivno vizijo razvoja v obdobju tranzicije, ko se naša država ni približevala modelu trajnosti, temveč se je začela od njega oddaljevati. Namesto klasičnega okoljevarstva smo se usmerili v napredno, sistemsko paradigmo trajnostnega razvoja, ki jo je leta 1992 uveljavila svetovna konferenca v Riu de Janeiru.

S spremljanjem novih trendov stremimo k uveljavljanju trajnostnega razvoja v nacionalnih politikah ter k vzpostavljanju ravnotežja med človekom in okoljem. Organiziramo različne dogodke, na katerih opozarjamo na probleme s področja okolja in trajnostnega razvoja, oblikujemo pobude in odpiramo javne razprave. S soočanjem različnih mnenj, izdajanjem publikacij, poročil in raziskav objavljamo alternative uradnim dokumentom, informiramo in osveščamo ter tako spreminjamo javno mnenje.

Uspešno smo izvedli mnogo odmevnih projektov na različnih področjih, kot so podnebne spremembe, razvoj in krepitev nevladnega sektorja, gensko spremenjeni organizmi, pravična trgovina, ravnanje z odpadki, kemikalije, varovanje narave, ogljični odtis, trajnostne politike v strateških dokumentih, zelena delovna mesta, družbeno odgovorno obdarovanje,

prostitotrgovinski sporazumi, ipd. Trenutno se osredotočamo na naslednja strateška področja:

1. Razvoj politik in razvoj trajnostne družbe
2. Vzpostavljanje struktur za razvoj vzporedne ekonomije
3. Ozaveščanje o potrebnih spremembah in možnostih na prehodu v trajnostno družbo
4. Sistematičen razvoj dobrih praks
5. Učinkovit razvoj potrebnih produktov in storitev

S svojim delom naslavljamo predvsem: državo, lokalne skupnosti, nevladne organizacije, podjetja, posameznike, izobraževalne organizacije, medije.

S svojim poslanstvom, ki je vzpostavljanje ravnotežja med človekom in okoljem ter uveljavljanje trajnostnega razvoja v nacionalnih politikah, se želimo dotakniti čim širše množice ljudi. Zato smo z vami povezani tudi na družbenih omrežjih Facebook, Twitter, Flickr, YouTube in SlideShare. Tam vam posredujemo informacije o naših dejavnostih in projektih, zanimive povezave in nasvete s področja trajnostnega razvoja, gradiva, ki jih lahko uporabljate v informativne in izobraževalne namene, predvsem pa si želimo čim več vaših vprašanj, predlogov, komentarjev in pogovorov.

III. O TEM MODULU

Modul je Umanotera pripravila v sodelovanju z mentorji v programu PUM – Projektno učenje za mlajše odrasle in Andragoškim centrom Slovenije (ACS). Na uvodnem srečanju, kjer so sodelovali predstavniki ACS, PUM in Umanotere, so izbrali naslov modula, ki je odražal osrednjo temo, področje energije, in sicer Ne varčuj z (lastno) energijo! (Don't save your energy!). Naslov odraža namen izobraževalnega modula, ki želi spodbuditi mlade k aktivnemu delovanju: bodi dejaven, uporabljal svojo telesno, mentalno in duhovno energijo za trajnostni razvoj lastne osebe in okolja, ki te obdaja.

Ključne vsebine, ki jih izobraževalni modul obravnava, so:

1. Spoznavanje svojega življenjskega sloga oziroma vzorcev potrošnje;
2. Trajnostna potrošnja – odgovornost do družbenega in naravnega okolja;
3. Globalna povezanost – vpliv, ki ga imajo vzorci potrošnje na življenjske in delovne pogoje ljudi v deželah v razvoju;
4. Podnebne spremembe;
5. Trajnostna raba energije – ukrepi za zmanjšanje porabe energije, obnovljivi viri energije.

Da bi lahko bolje razumeli, kakšna je naša vloga v svetovnih, nacionalnih in lokalnih procesih, je pomembno razumeti svetovne izzive in posledice našega delovanja. Globalni izzivi in vprašanja globalnega razvoja so kompleksno področje, ki kljub zelo različnim poudarkom tvorijo celoto. Z modulom želimo izboljšati razumevanje problemov sodobnega sveta in njihovih posledic tako na lokalni kot globalni ravni. Udeležencem želimo pomagati pri pripoznavanju njihove vloge ter pri pripoznavanju njihove osebne in kolektivno odgovornosti, ki jo imajo kot dejavni člani te globalne skupnosti v prizadevanju za družbeno in gospodarsko pravičnost ter za varovanje in obnovo ekosistemov našega planeta.

Izobraževalni modul sledi poti povezovanja izobraževanja z življenjem mladih udeležencev. Omogoča odpiranje prostorov za spoznavanje raznovrstnosti, v njej se učimo prisluhniti in razvijati kritično mnenje do razpoložljivih informacij in mnenj, hkrati pa pušča tudi potreben čas za razmislek in refleksijo.

Izobraževalni modul je zasnovan na izobraževalnem modelu P–S–R: priklic–spoznavanje pomena–razmislek. Model so razvili v okviru programa Branje in pisanje za kritično pismenost in je nastal na podlagi načel konstruktivistične pedagogike, ki izhaja iz psiholoških raziskav o vzorcih učenja ter postopkih hranjenja informacij v naših možganih. Človeški um ni prazna posoda, v katero učitelj naliže znanje. Vsi ljudje si zgradimo svoj sistem znanja, ki je odvisen od naših izkušenj, samega znanja in prakse, ki se ves čas prilagaja novim informacijam in novim dražljajem. Kadar srečamo nekaj novega, lahko vedno črpamo iz prejšnjih izkušenj in iščemo asociacije z novimi.

V učnem procesu igra udeleženec osrednjo vlogo – kot aktiven udeleženec procesa, ki ne išče zgolj odgovorov, temveč postavlja tudi svoja vprašanja. Ta postopek lažje poteka, kadar imamo na voljo vsebine ali vprašanja, ki se utegnejo navezovati na izkušnje iz življenja mladih udeležencev. Vsem skupna izkušnja je potrošništvo. Kako izbirajo, kako se odločajo v vsakdanjem življenju? Kaj je zanje pomembno in kaj je vredno? Kako jih to povezuje z drugimi in kakšen vpliv imajo njihove

izbire in odločitve na druge ljudi v oddaljenih deželah, na okolje tukaj in sedaj ter v daljni prihodnosti?

Potrošništvo, ki ga poganja želja po dobičku, v zadnjih letih vedno bolj narašča in je tako eden glavnih vzrokov za okoljske, družbene in ekonomske probleme. Kljub tako velikemu vplivu pa se posamezniki premalo zavedamo, koliko imamo moči in odgovornosti pri naših potrošniških izbirah. S procesom globalizacije smo preko produktov in storitev vedno bolj povezani, obenem pa s svojim vsakodnevnim ravnanjem vplivamo na cel svet. In ker živimo na omejenem planetu z omejenimi viri, je potrebno še toliko bolj razmisliti, kakšno življenje bomo živeli. Vsak dan sprejememo množico odločitev, ki vplivajo na dogajanje po vsem svetu, obenem pa okolje – tako družbeno kot fizično – vpliva na nas. Prav nihče izmed nas ni izvzet iz okolja, ki ga obdaja. V interesu vseh nas je, da naša dejanja prispevajo k višji kakovosti življenja vseh prebivalcev tega sveta, in da čim manj obremenjujejo okolje. Zapletenost odnosov in vplivov v procesu proizvodnje in potrošnje ilustrira primer preproste bombažne majice. Njena pot se začne na grmu bombaževca. Pridelava bombaža na velikih površinah v ZDA in Aziji zahteva intenzivno namakanje, uporabo mineralnih gnojil in pesticidov. Zaradi bombaža so opustošene cele pokrajine. Aralsko jezero, nekoč četrti največji rezervoar pitne vode na planetu, je zaradi intenzivnega namakanja bombaža skoraj izginilo. Po nekaterih podatkih danes skoraj 20 % svetovne proizvodnje pesticidov konča na poljih bombaževca. Večina pesticidov je izdelanih na osnovi snovi, ki so dokazano kancerogene in toksične. Četrtnina vseh zastrupitev s pesticidi na svetu je povezanih z bombažem, vsako leto jih je več 10.000 tudi smrtnih. Z nepremišljenim nakupovanjem in z načelom veliko za nizko ceno kot potrošniki te procese spodbujamo in nasprotno – s premišljenimi nakupi zmanjšujemo povpraševanje po teh izdelkih in tako prispevamo k zmanjšanju teh pojavov.

Kadar razmišljamo o problemih in o vzrokih zanje, običajno njihove vzroke iščemo drugje in veliko težje „sprejememo“, da nanje vplivamo tudi sami, v vseh segmentih svojega življenja – doma, na delovnem mestu, v zasebnem, družbenem in političnem življenju. Velik del našega odtisa je povezan z našimi potrošniškimi navadami, saj te vplivajo tudi na proizvodnjo in z njo povezano porabo energije, materialnih virov, zaposlitvijo delovne sile, onesnaževanja okolja itd. Prav to je osrednji namen modula – ob razčlenjevanju problemov si prizadevamo z udeleženci poiskati pot, kako skozi osveščene potrošniške izbire in medsebojno povezovanje osebnostno rasti in vplivati na „velike sile“, da bodo začele upoštevati načela trajnostnega razvoja.

Najpomembnejša stvar, ki jo kot posamezniki lahko naredimo, je zato aktivno državljanstvo. Svoje izvoljene predstavnike moramo stalno pozivati, naj podprejo večje spodbude za obnovljive vire energije in ukinejo subvencije za premog, nafto in jedrsko energijo. Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov je moralna dolžnost, ker bodo posledice neukrepanja nosili mladi, bodoče generacije in narava, ki nimajo možnosti za zaščito svoje prihodnje blaginje. Neuspeha si ne moremo privoščiti.

Kot je zapisal Al Gore v knjigi Neprijetna resnica o svetovni nevarnosti globalnega segrevanja in načinih, kako lahko ukrepamo: “Kdo, če ne mi? In kdaj, če ne zdaj?”

1. UVOD V MODUL

1.1. Glavni namen – zanetimo iskro!

Temeljni namen izobraževalnega modula Ne varčuj z (lastno) energijo! je, da pri mladih udeležencih in njihovih mentorjih zaneti iskro za družbeno in okoljsko odgovorno ravnanje v njihovem vsakodnevem življenju in s tem prispeva k bolj pravični družbi.

Mladi udeleženci in mentorji skozi proces snovanja in izvedbe modula pridejo do nekaterih pomembnih uvidov o končnosti energetskih in drugih naravnih virov, predvsem pa se zavejo odgovornosti, ki jo imamo v zvezi z njihovo porabo ljudje po vsem svetu, in si izdelajo strategijo za osebno prispevanje k rešitvi predstavljenega problema.

Namen izobraževalnega modula je tudi, da v varnem in tolerantnem okolju:

- gradi kompetence mladih udeležencev, ki jim bodo koristile v nadaljnjem zasebnem in profesionalnem življenju;
- pri mladih udeležencih spodbuja razvoj kritičnega in kreativnega mišljenja;
- spodbuja samozavedanje, odprtost in empatijo mladih udeležencev;
- spodbuja mlade udeležence k družbenemu in medkulturnemu dialogu, predvsem takrat, ko se soočajo z mnenjem, ki je različno od njihovega ali mu celo nasprotujejo.

1.2. Ključni problemi

- Raziskovanje in premišljevanje o lastnem življenjskem slogu in lastnih vzorcih vedenja;
- Trajnostna poraba – odgovornost do družbe in okolja;
- Globalna interakcija – vpliv, ki ga imajo vzorci porabe na življenjske in delovne pogoje ljudi v drugih državah;
- Posledice netrajnostne porabe – podnebne spremembe;
- Trajnostna raba energije – ukrepi za zmanjšanje porabe energije, obnovljivi viri energije;
- Zavzemanje in vlaganje osebne energije v dejavnosti in karierni razvoj, ki omogoča trajnostni razvoj osebe in okolja, v katerem živi.

1.3. Cilji modula

Za udeležence:

- Obveščenost in seznanjenost s konceptom globalne soodvisnosti v kontekstu podnebnih sprememb, onesnaževanja in soodvisnosti med ljudmi globalnega severa in ljudi globalnega juga;
- ozaveščeno premišljevanje o posledicah lastnega življenjskega sloga – posledice vsakodnevnih odločitev in vzorcev potrošnje za globalno družbeno in naravno okolje;
- razumevanje pojma trajnosti (zadovoljevanje lastnih potreb, ne da bi s tem ogrožali možnosti drugih bitij in prihodnjih generacij, da tudi zadovoljijo svoje potrebe);
- Prepoznavanje virov lastne življenjske energije (nekaj, kar nekemu prinaša veselje, ga razveseljuje, je na to ponosen, za to zavzet ipd.);
- raziskovanje in ozaveščanje trajnostnih možnosti za poklicno uresničevanje in preživljanje prostega časa;
- razvijanje in umeščanje načel trajnosti v osebni življenjski slog udeležencev;
- aktivno zavzemanje in prispevanje posameznikov ali skupin k uveljavljanju trajnostnega razvoja (npr. promet, potrošniške navade);

- spodbujanje in podpiranje kritičnega mišljenja udeležencev;
- s prenašanjem svojega znanja na prijatelje in družino postati razširjevalec.

Mentorji so zgled za udeležence, zato je pričakovano, da načela trajnostnega razvoja vključujejo v svoje in v vsakdanje življenje učne skupine. Le tako je mogoče pričakovati, da bodo udeleženci načela ponatranjili in jih živeli tudi v prihodnje – onkraj izobraževalnega modula.

1.4. Metode

Modul kot celota je zasnovan na projektnem učenju, ki je najbolj podobno učenju v vsakdanjem življenju, prav tako pa je mogoče zadovoljiti raznolike učne potrebe udeležencev in hkrati upoštevati njihove interese. Skozi ta prijem želimo udeležencem približati probleme lokalne in globalne skupnosti in jih spodbuditi, da se dejavno pridružijo njihovem reševanju. Izbrane metode so skladne s specifičnimi potrebami ciljnih skupin. Ker so primarna ciljna skupina manj izobraženi mladi odrasli, je poudarek na interaktivnih, participatornih metodah, ki se osredotočajo na spoštovanje oz. upoštevanje obstoječih znanj in izkušenj in ne na razgaljanje pomanjkljivosti.

Izbrane metode omogočajo doseganje zastavljenih ciljev in vključujejo:

- razgovor, moderirane razprave v skupini;
- multimedijsko predavanje (PPT, video);
- ogled trajnostne prakse na terenu;
- pripovedovanje zgodb;
- praktična (hands-on izkušnja);
- svetovna kavarna in druge metode za izvajanje modrosti skupine.

Izobraževalni modul želi ustvariti varen prostor za razvoj kreativnosti in kritičnega mišljenja, za izražanje in tudi spreminjanje osebnih stališč, za spodbujanje samozavedanja in sprejemanja različnosti ter spodbujanje optimizma in akcije za boljši svet.

Izbrane metode spodbujajo timsko delo in vključujejo vaje za spodbujanje zaupanja in samozvesti.

Vsaka učna enota oz. dan izobraževalnega modula (uvodna faza, faza obdelave, v akcijo orientirana faza) vključuje do tri metode, da bo zagotovljena raznovrstnost pristopov.

V zaključnem delu delavnice je predvidena javna predstavitev, na katero so poleg udeležencev in mentorjev vabljene osebe, ki so udeležencem pomembne: prijatelji, družinski člani, lahko tudi osebnosti iz javnega življenja (župan, medijske in estradne zvezde ipd.) in predstavniki medijev. Predstavitev je namenjena krepitvi samozvesti udeležencev ter širjenju ozaveščenosti o trajnostni potrošnji, globalni povezanosti in trajnostni rabi energije v širši lokalni skupnosti.

Modul je zasnovan na izobraževalnem modelu P-S-R: priklic – spoznavanje pomena – razmislek:

- priklic se nanaša na uvodno motivacijo, med katero prikličemo izkušnje mladih udeležencev;
- spoznavanje pomena se osredotoča na predstavitev novih informacij;
- razmislek pa na refleksijo in vrnitev k lastnim izkušnjam po obogatitvi z novimi podatki.

Kaj se dogaja v posameznih fazah?

P – Priklic

Vsakdo med nami nosi s seboj kup prtljage, ki se mu je nabrala v življenju (znanje, izkušnje, vtisi, asociacije). Cilj uvodne motivacije je odpirati predalčke v glavah, kamor pospravljamo vsebine, ki se navezujejo na posamezno temo. Ta del poteka najbolje, kadar je vzpostavljeno ozračje zaupanja, ki temelji na upoštevanju vsega, kar mladi udeleženci utegnejo omeniti ali izraziti. Skupinsko delo omogoča, da navdihnejo in opogumijo drug drugega.

Dober uvodni del služi tudi za dvig motivacije med preostankom dela:

- mladi udeleženci se spotoma zavejo lastnih izkušenj;
- spominjajo se in ustvarjajo povezave z obravnavano temo;
- izražajo svoje mnenja, ideje ter sestavljajo koščke obstoječega znanja;
- postavljajo vprašanja o tem.

S: Spoznavanje pomena

V tem delu mladi udeleženci delajo z informacijami, ki prihajajo od zunanjih virov, npr. preko mentorja. Lahko so v obliki predstavitve, besedila ali filma. Ker želimo, da bi mladi udeleženci kritično obravnavali nove informacije, jim ponujamo priložnost raziskovati kredibilnost informacij in moč argumentov, ki so predstavljeni – ne glede na to, kaj si mislijo o posamezni temi. To najlažje storijo v dialogu z vrstniki, kajti vsak med njimi bo prispeval nekoliko drugačen pogled, ki omogoča analizo različnih perspektiv. V tej fazi:

- mladi udeleženci iščejo odgovore na svoja vprašanja;
- kritično pregledujejo predstavljene ideje in informacije – dvomijo, preverjajo, zavračajo, sprašujejo;
- svetujejo drug drugemu in sodelujejo;
- raziskujejo mnenja drugih;
- izkušajo.

R: Razmislek in refleksija

Brez tega ključnega dela bi bil ves postopek nesmiseln. V delu, ki je namenjen refleksiji, se mladi udeleženci vrnejo k svojim

prvotnim idejam in predstavam ter primerjajo vsebino starih 'predalčkov' z novimi informacijami. Na podlagi te primerjave potem oblikujejo nova znanja. Tako poteka vseživljenjski proces učenja, v katerega vgrajujemo naše izkušnje in zamisli. Če se pojavi kak nov koncept, ki ne sodi v našo miselno strukturo, se moramo odločiti, ali bomo zavrnili njegovo drugačnost ali pa bomo odprli svoj predalčnik, ga reorganizirali in naredili prostor za povsem nova spoznanja.

Razburkana mnenja in zamajana prepričanja nosijo s seboj veliko stopnjo negotovosti. Pripravljenost na reorganiziranje našega predalčnika odraža odprtost našega uma. Mladim udeležencem lahko na tej točki pomagamo z ustvarjanjem varnih prostorov za dialog, kar pomeni, da jih ne poskušamo prepričati o zgolj enem pravilnem načinu mišljenja ali občutenja, temveč poskušamo graditi dolgoročno odprtost do različnih, pogosto nasprotujočih si znanj in mnenj. Med razmislekom in refleksijo:

- mladi udeleženci primerjajo stara mnenja z novimi;
- oblikujejo lastne ideje in mnenja;
- prisluhnejo drugim in primerjajo njihova mnenja z njihovim osebnim kontekstom;
- uporabljajo nova razumevanja;
- postavljajo nova vprašanja;
- delijo svoje občutke;
- raziskujejo, kako nadaljevati z učenjem.

1.5. Znanje in kompetence

Modul je sestavljen iz elementov, kjer udeleženci pridobijo znanje na izbranih področjih (energetika in podnebne spremembe, globalna soodvisnost, izbira potrošnikov in trajnostne mobilnosti), hkrati pa razvijajo kritično in ustvarjalno mišljenje, razvijajo svojo samozavest in odprtost do drugih, pridobivajo neposredne izkušnje delovanja v skupini, učijo se dialoga, razvijajo svoje zmožnosti in spretnost predstavljanja in zagovarjanja svojih misli, stališč, mnenja in rezultatov dela, urijo se v pridobivanju in kritičnem razčlenjevanju podatkov in tako krepijo lastno motivacijo za javno delovanje in tako delijo svoje znanje tudi s prijatelji, družino in drugimi ljudmi v svoji okolici.

2. KAKO UPORABITI UČNO GRADIVO?

V vsakem poglavju bodo učitelji našli osnovne informacije o posameznih vprašanjih in različne metode, ki jih lahko uporabljajo pri učnem delu z udeleženci.

Gradivo lahko uporabite na različne načine:

- kot zbirko metod, ki obravnavajo predstavljene teme, iz katere lahko izberemo vse ali le posamične metode – upoštevajoč učni kontekst, ki ga lahko določa učna snov, cilji, interes, starost ali znanje udeležencev, pa tudi čas, ki ga imamo na voljo za obravnavo tem po tej ali oni metodi;
- lahko pa jo učitelj ali skupina učiteljev uporabi kot izhodišče za pripravo učnega projekta, ki ga lahko izpeljejo z udeleženci skladno z njihovimi interesi in potrebami ter priložnostmi v okolju v poljubno zamejenem času in prostoru (ali v okviru enega predmeta, med-predmetnega povezovanja, ali pa v sodelovanju z zunanjim okoljem, kjer se lahko povezujejo z različnimi subjekti in deleženiki, ki so povezani s temami v gradivu);
- nenazadnje lahko gradivo uporabite tako, kot je predlagano

(potek programa je predstavljen v procesnem načrtu – v nadaljevanju). Seveda lahko učitelj pri obravnavi posameznih tem uporabi tudi metode in dejavnosti, ki so opisane v učnem gradivu drugih modulov in tukaj niso navedene, ali pa metode, predstavljene tukaj, uporabi pri obravnavi tem, ki jih obravnavajo drugi moduli v projektu Spoznaj svoj življenjski slog.

Celotna zbirka učnih gradiv pušča prostor za širitev, povezovanje in improvizacijo.

Metode so opisane tako, da jih učitelj lahko suvereno uporabi brez večjih priprav. V poskusnih izpeljavah so nam mentorji in učitelji povedali, da so včasih namenoma, včasih pa tudi, ker so upoštevali učne razmere, pri metodah tudi improvizirali. To spodbuja spontanost tudi pri udeležencih in v učenje vnaša sproščenost.

Podatki o učnih virih, učnih pripomočkih in drugih v gradivu predlaganih elementov učnega procesa, pa tudi trajanje dogodka, njegovo pripravo, izpeljavo in evalvacijo, naj učitelj razume kot smernice, ki mu bodo pomagale uresničiti učni dogodek, ki pa se

bo po vsej verjetnosti razlikoval od dogodkov, ki jih bodo po tem priročniku izpeljevali drugi učitelji. Pomembno je namreč vsakokrat upoštevati učni kontekst z vsemi njegovimi posebnostmi.

Vsak učni dogodek je sicer opisan, podane so tudi predloge, ki jih lahko učitelji preslikajo iz te publikacije, ali pa jih natisnejo, saj je publikacija dostopna tudi na spletni strani projekta Spoznaj svoj življenjski slog (www.knowyourlifestyle.eu). Predloge lahko učitelju prihranijo delo, seveda pa tudi te lahko oblikuje po svoje. K slovenskemu prevodu smo dodali tudi seznam virov, kjer bodo

učitelji, mentorji in drugi moderatorji učnega procesa pridobili dodatna pojasnila in podatke o temi, predvsem pa tudi dodatne vire, s katerimi lahko dodatno obogatijo izpeljavo modula.

Želimo si, da bi vsi – učitelji in udeleženci, ki bodo uporabljali naše učno gradivo, uživali v učenju, širili in poglobljali svoje vedenje o predmetu, prihajali do pomembnih uvidov, razvijali zanimive ideje, predvsem pa bodo krepili svoje zavedanje in trajnostne drže skozi vse svoje življenje.

3. ZGRADBA IZOBRAŽEVALNEGA MODULA NE VARČUJ Z LASTNO ENERGIJO!

Izobraževalni modul traja 3 dni. Vsak dan ima svoj poseben poudarek, kot celota pa podpirajo doseganje celotnega nabora ciljev izobraževalnega modula. Doseganju posameznih

ciljev so namenjene sekcije, nekatere med njimi potekajo v nadaljevanjih in nekatere segajo tudi čez okvir enega dneva.

1. DAN – KAJ ME VODI SKOZI ŽIVLJENJE

Namen prvega dne je, da mladi udeleženci ozavešijo, da se v življenju stalno odločamo tako glede vsakodnevnih aktivnosti (npr. pri izbiri živil, načina prevoza ipd.), kot tudi glede velikih življenjskih odločitev, kot je odločitev o smiselni porabi prostega in službenega časa.

Cilji:

- udeleženci na preprostih primerih spoznajo koncept smernic (načel in kriterijev, ki nas vodijo pri izbirah);

- udeleženci uporabijo svoje znanje in spretnosti za iskanje informacij (brskanje po internetu) za pripravo mobilnostnega načrta;
- udeleženci spoznajo inspirativni primer izbire poklica in ozavešijo gonila, ki so do izbire (poklica kmeta, načina kmetovanja ipd.) privedla;
- udeleženci izkusijo delo na kmetiji in zadovoljstvo, ki izhajajo iz smiselnega preživljanja časa.

2. DAN – VSI SMO POVEZANI

Namen drugega dne je ozavešiti udeležence o globalni povezanosti in vlogi posameznika pri zmanjševanju globalnih problemov. Poudarek je na problemu podnebnih sprememb.

Cilji:

- mladi udeleženci spoznajo, kako so naše izbire produktov, ki jih vsakodnevno uporabljamo, povezane s pogoji življenja in dela ljudi v deželah v razvoju;

- mladi udeleženci se podrobneje seznani s problemom netrajnostne rabe energije, podnebnih sprememb in njihovih posledic;
- mladi udeleženci prepoznajo načine lastnega vplivanja na globalne probleme (potrošniške izbire, trajnostni življenjski slog, aktivno državljanstvo ipd.) ter izluščijo osnovne principe, ki jih pri tem lahko vodijo.

3. DAN – MOJ OGENJ!

Namen tretjega dne je mlade udeležence motivirati k akciji. Proces jih vodi od prepoznavanja njihovih lastnih nagnenj, talentov, kompetenc ipd. ter izbire specifične akcije, preko dogovarjanja o morebitni skupni akciji, do načrtovanja akcije in njene predstavitve. Tretji dan je vrhunec izobraževalnega modula, kjer se vse, kar so doživeli v prvih dveh dneh, prelije v akcijo, ki naj bi jo izvedli po zaključku izobraževalnega modula in naj bi povečala verjetnost, da mladi udeleženci nova spoznanja o trajnostnem življenjskem slogu prenesejo v svoja življenja.

Cilji:

- udeleženci se srečajo z navdihujočim primerom uspeha, ki izhaja iz navidežno neugodnih pogojev in se udejani ob uporabi talenta in notranje motivacije;

- udeleženci se naučijo prepoznavati svoje talente, nagnjenja, kompetence in podobne dejavnike, ki bi lahko bili osnova za njihov uspeh;
- udeleženci identificirajo manjši ali večji cilj, ki je skladen z njihovimi dejavniki za uspeh, ter načrtujejo aktivnost, ki jo bodo posamično, v skupinah ali cela skupina skupaj izvedli po zaključku izobraževalnega modula;
- udeleženci začutijo zavezanost izbranemu cilju, ki je podkrepljena s predstavitvijo cilja soudeležencem, mentorjem, prijateljem, družini ter zunanjim javnostim (osebe iz lokalnega okolja, mediji);
- končni cilj tretjega dne je, da mladi udeleženci razumejo temeljno sporočilo izobraževalnega modula.

4. PROCESNI NAČRT

sekcija/min	naslov	dejavnosti/vsebina	pripomočki/ dokumenti	
1. dan – Kaj me vodi skozi življenje?				
1	30	Klepnet ob jutranji kavi – uvod v modul	1. Uvod v modul 3-dnevnega usposabljanja; 2. Kratka predstavitev urnika in metode dela; 3. Dogovor o zaključnem dogodku in dokumentaciji; 4. Pričakovanja; 5. Osnovna pravila; 6. Sklepna ugotovitev.	pijače, listna tabla, izročki, urnik, fotografski aparat
2	30	Kaj ste imeli za zajtrk danes, kako ste potovali?	1. Začetna vprašanja 2. Smernice – prvi niz 3. Sklepna ugotovitev	Mikrofon – mehka žoga, vrečka s fižolom ali plišasta igrača, večji sa- molepilni lističi, listna tabla, flomastri
3	100	Gremo ven na kosilo!	1. Predstavitev destinacije in orodja za pripravo potovalne- ga načrta; 2. Potovalni načrt; 3. Najbolj priročen način potovanja; 4. Potovanje na kmetiji; 5. Predstavitev kmetije.	listna tabla, lokalni zem- ljevidi v merilu 1 : 50.000 računalniki ali pametni telefoni z dostopom do svetovnega spleta in tiskalnika, pisemski pa- pir, pisala, večji samo- lepilni lističi, samolepilne okrogle nalepke, debeli flomastri
4	50	Zakaj sem kmet?	1. Siesta – pogovor z gospodarjem in gospodinjo kmetije; 2. Pomoč pri kmečkih opravilih.	
5	25	Kaj me vodi skozi življenje?	1. Nadaljnje smernice; 2. Odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore; 3. Zaključek dneva.	plakat, ki so ga naredili zjutraj, večji samolepilni lističi, flomastri

sekcija/min	naslov	dejavnosti/vsebina	pripomočki/ dokumenti
2. dan – Vsi smo povezani			
6	105	<p>Vsi smo povezani</p> <ol style="list-style-type: none">1. Klepet ob jutranji kavi – Kaj imamo oblečeno danes?2. Gledanje filma 100 % bombaž iz Indije3. Kaj smo menili, doživeli, se naučili?4. Kaj lahko storimo glede podnebnih sprememb?5. Ali to velja samo za bombaž?6. Dodatne smernice	<p>4 velike pole papirja, „mikrofon“ (mehka žoga, fižol vrečko ali polnjene igrače), večji samolepilni lističi, flomastri, računalnik, LCD projektor, film: 100 % bombaž iz Indije (v angleščini) www.youtube.com.</p>
7	95	<p>Ozračje nas vse povezuje</p> <ol style="list-style-type: none">1. Naš svet je čudovit;2. Človekov razvoj in raba energije;3. Težave v raju – globalno segrevanje;4. Posledice podnebnih sprememb;5. Kaj smo menili, doživeli, se naučili;6. Ali obstaja kaj, kar lahko storimo;7. Dodatne smernice.	<p>Plakat Pri izbiri me vodi ..., računalnik z internetno povezavo, LCD projektor</p>
8	60	<p>Nekaj je treba storiti!</p> <ol style="list-style-type: none">1. Razprava v skupini: Kaj lahko naredimo kot posamezniki2. Predstavitve zelenih delovnih mest	<p>plakat, večji samolepilni lističi, flomastri, računalnik z internetno povezavo, LCD projektor</p>
9	30	<p>Kaj je novega v zvezi z našimi smernicami?</p> <ol style="list-style-type: none">1. Sprememba smernic;2. Odprite prostor za izmenjavo, odgovore in vprašanja.	<p>plakat Pri izbiri me vodi ..., plakat Kaj lahko storimo ...?, flomastri, večji samolepilni lističi</p>

sekcija/min	naslov	dejavnosti/vsebina	učni pripomočki/ dokumenti
3. dan – Moj ogenj!			
10	20	Jutranja kava s Paulom Pottsom	Napitki Računalnik, LCD projektor, fotoaparat
11	60	Moj ogenj	1. Svetovna kavarna – Moj ogenj (opis metode Svetovna kavarna). papirnati namizni prti (ali papir večjega formata), šopki cvetja, pisala, večji samolepilni lističi, flomastri, večje pole papirja – listna tabla
12	30	Akcija	1. Izbira akcije – kaj bomo naredili. plakati, ki so nastajali skozi projekt, silhuetni portret
13	60	Silhuetni portret	1. Vizualizacija – Silhuetni portret. LCD projektor ali kateri koli drug vir svetlobe (npr. namizna ali močnejša ročna svetilka), flomastri, barvni svinčniki, listna tabla, stare revije, časopisi, škarje, plakati, ki so nastajali skozi projekt
14	30	Zaključni dogodek – priprava dogodka	Priprava predstavitve računalnik z dostopom do svetovnega spleta, LCD projektor, fotografije, osvežilni napitki, prigrizki, plakati, ki so nastajali skozi projekt
15	30	Zaključni dogodek	Končna refleksija – odprti prostor: računalnik z internetom, LCD projektor, fotografije, osvežilni napitki, prigrizki, plakati, ki so nastajali skozi projekt, obris skupnega silhuetnega portreta udeležencev
16	30	Sklepi in praznovanje	Končna refleksija – odprt prostor: Mikrofon (mehka žoga, vrečka s fižolom ali plišasta igrača), osvežilni napitki, prigrizki

5. IZPELJAVA MODULA PO KORAKIH

1. Identificiranje ekološke kmetije

Nekaj dni pred datumom izvedbe izobraževalnega modula poiščemo bližnjo ekološko kmetijo, ki lahko pripravi kosilo za skupino udeležencev izobraževalnega modula. Če je mogoče, izberemo ekološko kmetijo, ki svoje izdelke prodaja v lokalnem okolju - je vključena v partnersko kmetovanje (zabojčki), prodaja direktno na kmetiji, lokalni tržnici in podobno. To so sodobni modeli kratkih in pravičnih proizvodno-dobavnih verig, ki maksimizirajo stik med proizvajalcem in potrošnikom (gradijo skupnost), skrajšujejo distribucijske poti (transport), proizvajalcem zagotavljajo pravično plačilo za njihovo delo in se izogibajo posrednikom, ki poberejo nesorazmerno velik delež zaslужka in znižujejo cene osnovnim proizvajalcem.

Idealna oddaljenost kmetije od izobraževalne organizacije je do 20 km. Ekološke kmetije, ki so bile predstavljene kot dobre prakse v projektu Slovenija znižuje CO₂, so predstavljene na povezavi: www.slovenija-co2.si.

2. Dogovor z gospodarjem kmetije

Z gospodarjem ali gospodinjo kmetije se dogovorimo za pripravo preprostega kosila iz domačih, sezonskih sestavin (npr. enolončnice).

Dogovorimo se za predstavitev kmetije in dejavnosti (npr. kako velika je kmetija, koliko ljudi dela na njej, kakšne in koliko živali imajo, kaj pridelujejo, komu in kako prodajajo ipd.). Prosimo, naj bo predstavitev realna, vendar naj se ne osredotoča na slabosti (premajhne subvencije ipd.), ampak naj izpostavi tudi lepote kmetovanja.

Prav tako se vnaprej dogovorimo glede možnosti za pomoč mladih udeležencev izobraževalnega modula pri preprostih opravilih na kmetiji. Primerna so opravila, ki niso nevarna in pri katerih se ne umažemo preveč (zlaganje ali prenos drv, pobiranje sadja ipd.).

Dogovorimo se tudi za pogovor gospodarja, gospodinje in drugih članov kmečkega gospodarstva z mladimi udeleženci. Seznanimo jih z namenom pogovora, da mladim udeležencem predstavijo vodila, ki so bila odločilna za njihovo izbiro poklica, načina kmetovanja ter načina prodaje pridelkov in izdelkov.

3. Dogovor za sodelovanje z lokalnim časopisom

Z urednikom lokalnega časopisa se vnaprej dogovorimo za poročanje o projektu Spoznaj svoj življenjski slog in izobraževalnem modulu. Novinarja, naklonjenega poročanju o mladinskih in izobraževalnih temah, seznanimo s projektom in izobraževalnim modulom (namen, cilji, ciljne skupine) in ga povabimo k pripravi prispevka.

Novinarja prav tako povabimo na zaključni dogodek. Opozorimo ga, da se bodo o odprtosti dogodka za medije in druge javnosti s konsenzom odločili udeleženci, tako da udeležba mogoče ne bo možna.

4. Vabilo pomembnim posameznikom iz lokalnega okolja

Po presoji mentorjev in glede na stike izobraževalne organizacije z lokalnim okoljem se vnaprej dogovorimo z izbranimi posamezniki iz lokalnega okolja za udeležbo na zaključnem

dogodku. Izberemo posameznike, ki bi po merilih mladih udeležencev lahko prispevali k pomembnosti zaključnega dogodka: npr. župan in/ali na področju izobraževanja angažirani član občinskega sveta, javne in medijske osebnosti ipd.

Seznanimo jih s projektom Spoznaj svoj življenjski slog in izobraževalnim modulom (namen, cilji, ciljne skupine) in jih povabimo na zaključni dogodek. Opozorimo jih, da se bodo o odprtosti dogodka za medije in druge javnosti s konsenzom odločili mladi udeleženci, tako da udeležba mogoče ne bo možna in jih prosimo za razumevanje.

5. Priprava prostorov

V prostoru, kjer se običajno pije jutranja kava, pripravimo sestavine za jutranje napitke.

V učilnici (kolikor je mogoče) spraznimo stene in sprostimo prostor za nameščanje plakatov.

Razporeditev v učilnici: polkrožna postavitvev ustreznega števila stolov, 4 manjše mize.

6. Priprava opreme in pripomočkov

Razpoložljivost opreme in pripomočkov opravimo vnaprej in manjkajoče pravočasno nabavimo.

Oprema: računalnik | LCD projektor | daljinski upravljalnik | WiFi povezava (brezžični internet) | (glasba).

Pripomočki: listna tabla | flomastri različnih barv in debelin | markerji | moderatorski pripomočki: flavta (za označevanje konca aktivnosti); mehka žogica, vrečka s fižolčki ali plišasta igračka (npr. riba), ki jo uporabimo kot mikrofona oziroma za povabilo udeležencem, da spregovorijo – kdor jo drži v roki, ima besedo; zvončki za klicanje udeležencev z odmora ipd.; | ozki krep maskirni lepilni trak | škarje | veliki (75 x 127 mm) samolepilni listki (Post-It) | majhni (75 x 75 mm) samolepilni listki (Post-It) | samolepilni krogci | ura | fotoaparat | 4 podrobni zemljevidi lokalnega območja z merilom 1 : 50.000 (ali podrobnejši) | 4 računalniki s povezavo na internet in tiskalnik (če je možno) | ustrezno število beležk in pisala za udeležence | poster z naslovom in datumom izobraževalnega modula na vhodu | 5 kompletov barvic (barvnih svinčnikov) | papirnati namizni prti (lahko samo listi papirja večjega formata) | vazice za na mize.

7. Stare revije

Mentor naj pripravi različne stare revije, lahko tudi letake in predstavitvene kataloge trgovin, ki jih bodo udeleženci uporabili pri izdelavi kolažev.

8. Vozilo

Za 1. dan izvedbe izobraževalnega modula naj mentor naroči vozilo za prevoz mladih udeležencev in mentorja do kmetije.

9. Prihod udeležencev

Mentor zjutraj na dan izvedbe izobraževalnega modula pričaka udeležence in jih povabi, da si pripravijo jutranje napitke ali pa poskrbi za prijetno učno klimo, če napitki niso na voljo.

>>> 1. POGOVOR OB JUTRANJI KAVI – UVOD V MODUL

Dejavnosti

1. Uvod v tridnevni modul;
2. Kratka predstavitev urnika in načina dela;
3. Dogovor o zaključnem dogodku in dokumentiranju;
4. Pričakovanja;
5. Temeljna pravila;
6. Zaključek.

1. Uvod v tridnevni modul

Ko se mentor in mladi udeleženci zberejo ob jutranji kavi, mentor predstavi modul, ki je del mednarodnega projekta. Lahko pove, da se podobne delavnice morda istočasno izvajajo v drugih evropskih državah.

Mentor lahko udeležence vpraša, če so že kdaj sodelovali v mednarodnem projektu, kako se bodo pri njegovi izvedbi sporazumevali ipd.

2. Kratka predstavitev urnika in načina dela

Mentor ob plakatu Urnik predstavi razpored 3-dnevnega modula, s poudarkom na prvem dnevu. Udeležencem lahko izroči natisnjene urnike. Predstavi namen in vsebino ter poudari interaktivno naravo modula oziroma pričakovanje, da bodo mladi udeleženci aktivno sodelovali, delili izkušnje in soustvarjali izobraževalni modul. Plakat Urnik potem namesti na steno, da ga bo lahko uporabil še na začetku drugega in tretjega dneva.

3. Dogovor o zaključnem dogodku in dokumentiranju

Mentor udeležence posebej opozori na zaključni dogodek, ki bo priložnost za predstavitev vsega, kar se bo zgodilo v okviru izobraževalnega modula – izkušenj, rezultatov, mnenj, izdelkov ipd. Predlaga, da se o odprtosti zaključnega dogodka in vabljenju prijateljev, družin, pomembnih posameznikov ipd. skupina dogovori konec drugega dneva.

Mentor udeležencem predlaga, da potek izobraževalnega modula dokumentirajo. Skupina izbere (po možnosti) fotografa, ki dobi v uporabo fotoaparata, in reporterja, ki prevzame dolžnost, da bo zapisal zanimivosti, štese, citate ipd., ki bi jih lahko uporabili na zaključnem dogodku.

4. Pričakovanja

Mentor udeležence prosi, da si vzamejo minuto za razmislek o svojih pričakovanjih v zvezi z delavnico (kaj bo po treh dneh drugače, kaj bodo doživeli ipd.). Po preteku časa jih povabi, da svoja pričakovanja kratko predstavijo in pričakovanja zapisuje na plakat Pričakovanja. Sproti je pozoren na podobnosti in pričakovanja smiselno grupira in povzema,

Diskusija, plakati

30 min

plakat Urnik, plakat Pričakovanja, plakat Osnovna pravila, urnik in fotoaparata (po presoji)

Izročki: - Urnik izobraževalnega modula
Ne varčuj z (lastno) energijo!

identificira skupinska in posamezna pričakovanja glede na namen in urnik in udeležence obvesti, da bodo zapis pričakovanj na koncu 3. dne izobraževalnega modula uporabili za preverjanje oziroma oceno uspešnosti modula. Ko vsi (ki želijo) predstavijo svoja pričakovanja, mentor plakat Pričakovanja premesti na steno.

5. Temeljna pravila

Da bi zgradil neogrožujočo in podporno kulturo v skupini, mentor skupini predlaga, da se dogovorijo o osnovnih pravilih delavnice. Predstavi svoj predlog osnovnih načel dela v skupini, ki jih že predhodno napiše na plakat Osnovna pravila. Primer: točnost – aktivnosti bomo začeli in končali v dogovorjenem času; telefoni – med izvajanjem izobraževalnega modula bomo mobilne telefone uporabljali samo v odmorih; zaupnost – kar je povedano med nami, ostane med nami; vsebine, ki so pomembne, vendar niso v zvezi z vsebino izobraževanja, parkiramo na parking (zapišemo na posebno mesto) in jih bomo obravnavali ločeno ipd.

Mentor preveri, ali se udeleženci strinjajo s pravili in prosi za morebitne dodatke. Ko se skupina dogovori za končni nabor pravil, mentor plakat Osnovna pravila prenese na steno. Če je med dogovorjenimi pravili parking, tudi odredi prostor za zapisovanje vsebin za poznejšo obravnavo.

6. Zaključek

Mentor povzame vsebino pogovora ob kavi in mlade udeležence povabi v učilnico.

Različica

Če učna oblika udeležencem in učiteljem ne omogoča jutranje kave (npr. v običajnem šolskem diskurzu), potem lahko učitelj tega dne poskrbi, da bo učna klima v učilnici sproščena – npr. za vsakega udeleženca lahko pripravi posebej pisno vabilo v učni projekt Ne varčuj z lastno energijo!, na katerem je npr. napisana misel ali slika, ki se povezuje s temo učnega projekta.

>>> 2. KAJ STE DANES ZAJTRKOVALI, KAKO STE DANES POTOVALI?

Dejavnosti

1. Uvodni vprašnji;
2. Smernice – prvi nabor;
3. Zaključek.

diskusija, delo v skupinah

30 min

mikrofon – mehka žoga ali vrečka s fižolčki ali plišasta igračka, večji samolepilni listki, flomastri, listna tabla

2.1. Uvodni vprašnji

Mentor skupini postavi vprašnji: »Kaj ste danes zajtrkovali?« in »Kako ste danes prišli na srečanje?«.

Sprejemanje odgovorov poteka z uporabo tehnike beseda kroži, pri kateri si mladi udeleženci podajajo mikrofon in na kratko odgovarjajo na vprašnji. Vsebina odgovorov za nadaljnji proces ni pomembna in jim mentor samo z zanimanjem prisluhne. Nič ne zapisuje in ne komentira, tudi skupini ne pusti parlamentirati – govori samo tisti, ki ima mikrofon.

2.2. Smernice – prvi nabor

Ko vsi udeleženci odgovorijo na vprašnji, mentor postavi naslednje vprašanje: »Kaj vas je usmerilo, da ste izbrali točno tak zajtrk in takšen način potovanja?«

Da bodo mladi udeleženci razumeli, kaj se od njih pričakuje, mentor lahko predstavi primer:

»Recimo, da mene vprašate, kje sem bil na dopustu in kaj me je usmerilo pri izbiri kraja dopustovanja. Recimo, da sem bil na dopustu v Grčiji. K izbiri te destinacije bi me lahko usmerilo veselje do spoznavanja tujih kultur, ugodne cene turističnih aranžmajev, ker so se tako odločili prijatelji, dobra klima ipd.

Če bi dopustoval v Trenti, bi bile moje smernice lahko ljubezen do narave, ker se bojim voziti z letalom, ni predaleč ipd.«

Za metodološko popestritev tokrat mentor prosi udeležence, naj se razdelijo v trojke. Vsaka trojka

dobi samolepilne listke večjega formata in pisalo (flomaster). Mentor udeležence prosi, naj si vzamejo 5 minut za razmislek in pogovor v trojki o njihovih smernicah za izbiro zajtrka in načina potovanja. Naj si medsebojno predstavijo svoje smernice in vsako smernico posebej na kratko zapišejo na listek, da jih bodo lahko predstavili celotni skupini.

Po izteku 5 minut predstavniki trojk predstavijo smernice celotni skupini. Ob koncu vsake predstavitve se mentor zahvali, prevzame listke z zapiski in jih nalepi na plakat Pri izbiri me vodi ... Pri sprejemanju odgovorov ocenjuje in komentira, lahko pa listke že grupira, kjer se odgovori ponavljajo oziroma so si sorodni (se tičejo cene, okusa, praktičnosti ipd).

Isto metodologijo – delo v trojках – bomo v nadaljevanju izobraževalnega modula uporabili vedno, ko bodo mladi udeleženci razmišljali in dopolnjevali svoja smernice za sprejemanje odločitev (glede potrošniških izbir in izbire načina preživljanja časa).

2.3. Zaključek

Mentor povzame nabor smernic in napove, da se bomo k njim v naslednjih dneh še večkrat vrnili, zato jih dobro shranimo – plakat premesti na steno.

Prehod na naslednjo sekcijo lahko mentor izvede s stavkom: Za odlično delo danes dopoldne se moramo nagraditi! Kaj če bi šli ven na kosilo?

>>> 3. GREMO VEN NA KOSILO!

Dejavnosti

1. Predstavitev cilja potovanja in pripomočkov za pripravo mobilnostnega načrta;
2. Mobilnostni načrt;
3. Najugodnejši način potovanja;
4. Prevoz do kmetije.

1. Predstavitev cilja potovanja in pripomočkov za pripravo mobilnostnega načrta

Mentor skupini predstavi lokacijo ekološke kmetije. Uvod v mobilnostni načrt (npr.); časa imamo še dovolj, da razmislimo, kako bi do kmetije prišli. Recimo, da imate nič ali zelo malo denarja. Kako bi vseeno lahko prišli do kosila? Raziščimo, kakšne možnosti imamo.

Mentor predstavi zemljevid, pokaže lokacijo kmetije in pojasni merilo (npr. 10 cm na zemljevidu predstavlja 5 km v naravi). Udeležencem pove, da imajo za raziskovanje na razpolago računalnike z internetno povezavo, kjer bodo lahko pogledali vozne rede avtobusov in vlakov in druge informacije, ki bi jih potrebovali, in da si podatke lahko tudi natisnejo. Opozori jih tudi na spletno stran Prevoz.org.

Mentor med razlago na plakat Kako do kosila? zapisuje najpomembnejše informacije:

Kmetija (vstavi ime kmetije) se nahaja na/v (vstavi ime vasi, zaselka ipd.).

Za potovanje imate nič ali zelo malo denarja.

Iščemo način potovanja, ki ima največ dobrih plati.

Sprejemljiv čas potovanja je 1 ura.

Za pripravo mobilnostnega načrta imate 30 minut časa.

Ne tekmujejo.

Mentor skupini predlaga, da se ponovno razdeli v trojke (lahko se premešajo), in da se zberejo pri mizah. Razdeli jim zemljevide, beležke in svinčnike. Pojasni jim, da trojke v ničemer ne tekmujejo med sabo, in da bo skupina na koncu združila znanje in poiskala najugodnejši način potovanja do kmetije. Trojke svoje končne predloge zapišejo na velike

 diskusija, plakat Mi bi šli na kmetijo, delo v skupinah

 45 min

 računalniki s povezavo na internet in tiskalnik, beležke, pisala (kemični svinčniki), veliki samolepilni listki, samolepilni krogci, flomastri, listna tabla lokalni zemljevidi (merilo 1 : 50.000)

samolepilne liste.

Mentor opredeli še čas zaključka naloge, ko naj bodo trojke pripravljene za poročanje.

2. Mobilnostni načrt

Ob dogovorjenem času trojke zaključijo z zbiranjem podatkov ter predstavijo in utemeljijo svojo izbiro najugodnejšega načina potovanja do kmetije. Npr. mi mislimo, da je najugodnejši način potovanja s kolesom, ker nas nič ne stane, med potjo se razgibaš, imaš čas v uživanju lepega vremena ipd. Samolepilne listke z izbirami trojk po vsaki predstavitvi nalepijo na plakat Mi bi šli na kmetijo.

3. Najugodnejši načina potovanja

Skupina z glasovanjem izbere najugodnejši način potovanja (najcenejši, najbolj zabaven, najhitrejši, najmanj naporen ipd).

Glasovanje skupina izvede tako, da vsak udeleženec dobi samolepilni krogec in vsi naenkrat stopijo k plakatu Mi bi šli na kmetijo in k svoji izbiri nalepijo krogec. Po glasovanju skupina prešteje krogce in ugotovi, kakšen je po njihovem mnenju najugodnejši način potovanja do kmetije. Skupina se dogovori za dan, ko bodo obiskali kmetijo. Naredijo načrt potovanja.

4. Različica

Če skupina ne bo imela časa, da bi uresničila izbrani način potovanja, lahko mentor, ki je pred tem že rezerviral prevoz s kombijem (ali minibusom), namesto glasovanja udeležence prijetno preseneti s povabilom, da se na pot odpravijo takoj.

>>> 4. ZAKAJ SEM KMET?

Dejavnosti

1. Seznaiter s kmetijo;
2. Kosilo;
3. Siesta – pogovor z gospodarjem in gospodinjo kmetije;
4. Pomoč pri preprostem kmečkem oprailu.

ekskurzija

150 minut

1. Seznaiter s kmetijo

Ob prihodu na kmetijo mlade udeležence pričaka gospodar ali drug član kmečkega gospodarstva, ki predstavi kmetijo in dejavnost: kako velika je kmetija, koliko ljudi dela na kmetiji, kakšne in koliko živali imajo, kaj pridelujejo, komu in kako prodajajo ipd. Mentor lahko fotografira in reporterja spomni, naj na kmetiji kaj poslikata in zapišeta.

2. Kosilo

Med kosilom gospodinja pove, kaj je skuhala in posebej opozori na sezonske sestavine iz lastne oziroma lokalne pridelave.

Mentor med kosilom lahko spodbuja pogovor – npr. je mladim udeležencem hrana všeč? Zakaj da? Zakaj ne?

3. Siesta – pogovor z gospodarjem in gospodinjo kmetije

Po kosilu lahko skupina ostane v jedilnici ali pa se prestavi »na prosto«. Pridružijo se člani kmečkega gospodarstva. Mentor moderira pogovor, katerega namen je, da člani kmečkega

gospodarstva pripovedujejo o tem, katere so dobre plati kmečkega poklica in zakaj so/bi ga oni izbrali. Namen pogovora je tudi, da utemeljijo svojo izbiro načina kmetovanja (ekološki) in načina prodaje pridelkov. Če na kmetiji kurijo na drva, je lahko govora tudi o vzrokih za izbiro tega energenta (najbrž imajo lasten gozd in za kurjavo ni treba plačati).

4. Pomoč pri preprostejšem kmečkem oprailu

Če je v času obiska na kmetiji preprostejše oprailo, pri katerem bi lahko udeleženci sodelovali, in je časa dovolj, lahko mentor skupaj z gostiteljem udeležence povabi, da pomagajo. Udeleženci tako dobijo priložnost, da skozi izkušnjo ugotovijo, kako pomembna je vzajemnost, in kako lahko v krajšem času skupina naredi več, kot ena sama oseba. Premišlujejo lahko o vrednotah: solidarnost, sloga, delavnost, odgovornost.

Mentor lahko fotografira in reporterja spomni, naj na kmetiji kaj poslikata in zapišeta.

>>> 5. KAJ ME VODI SKOZI ŽIVLJENJE?

Dejavnosti

1. Dopolnitev smernic;
2. Odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore.

evalvacija ekskurzije

30 min

plakata Pri izbiri me vodi in Pri izbiri poklica me vodi ..., flomastri, večji samolepilni listki

1. Dopolnitev smernic

Mentor mlade udeležence vpraša, ali so med dnevom zaznali še kakšno smernico za izbiranje živil in prevoza. Nove smernice zapisuje na samolepilne listke in dodaja na plakat Pri izbiri me vodi ...

Potem mentor mlade udeležence opozori, da bi lahko začeli sestavljati novo skupino smernic, in sicer smernice za izbiro enega od poklicev, o katerih so pripovedovali člani kmečkega gospodarstva. Mentor od mladih udeležencev izvablja smernice za izbiro poklica, jih zapisuje na samolepilne listke in pritrjuje na plakat Pri izbiri poklica me vodi ... Korak zaključi, ko skupina izčrpa vse smernice.

2. Odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore

Mentor mlade udeležence povabi, naj povedo, če bi ob zaključku dneva želeli v zvezi z izobraževalnim modulom kaj deliti s skupino (misli, ideje, občutke) ali kaj vprašati.

Različica

Mentor lahko skupino povabi, da razmišlja o medosebnih odnosih in vrednotah trajnosti, ki prevevajo delo na kmetiji.

>>> 6. VSI SMO POVEZANI

Dejavnosti

1. Klepet ob jutranji kavi – kaj imamo pa danes oblečeno?
2. Ogled filma 100 % bombaž iz Indije¹
3. Kaj smo čutili, doživeli, se naučili?
4. Kaj lahko mi naredimo?
5. A to velja samo za bombaž?
6. Dopolnitev smernic.

1. Klepet ob jutranji kavi – kaj imamo pa danes oblečeno?

Na tem mestu se mentorju pri izvedbi izobraževalnega modula lahko pridruži predstavnik NVO, zato ga/jo mentor mladim udeležencem najprej predstavi in jih zaprosi, da se tudi oni kratko predstavijo (lahko samo imena). Mentor predstavniku NVO navidezno razlaga, kako so včerajšnji dan začeli s pogovorom o zajtrku in prevozu in kaj vse so iz tega napletli. Danes bi pa lahko poklepetali o tem, kaj imamo oblečeno in zakaj smo izbrali ta oblačila.

Mentor lahko skupino nagovori, da predstavnika NVO izzove: mu izroči mikrofona in ga prosi, da pove, kaj ima oblečeno in svojo izbiro utemelji. Beseda naj nanese na dobre lastnosti bombaža (diha, omogoča dobro počutje, enostavno se vzdržuje ipd.). Po nekaj minutah pogovora mentor skupino povabi, da si ogleda film, ki bo razkril še nekaj drugih, očem nepozornega opazovalca skritih lastnosti bombaža.

2. Ogled filma 100 % bombaž iz Indije

Skupina se preseli v učilnico in si ogleda film 100 % bombaž iz Indije.

3. Kaj smo čutili, doživeli, se naučili?

Po ogledu filma mentor mladim udeležencem postavlja vprašanja:

- A. Kako ste se počutili ob ogledu filma? Kaj ste doživeli?
- B. Kaj vas je najbolj šokiralo? **V čem je problem?** – pridejo na plano čustveni sprožilci mladih udeležencev (vpliv na moje zdravje, sočutje do deprivilegiranih ljudi v državah tretjega sveta, skrb za okolje, jeza zaradi ravnanja korporacij ipd.).
- C. **Kdo vse je vpleten?** Kako? – mentor pomaga prepoznati deležnike in kakšna je njihova vloga v proizvodno-potrošni verigi – ljudi v državah tretjega

ogled filma in premišljevanje, preoblikovanje smernic

90 min

4 listne table, mikrofona (ali mehka žogica/ vrečka s fiziološki/ plišasta igračka), večji samolepilni lističi, flomastri, računalnik, LCD projektor, film 100 % Cotton made in India (v angleščini) www.youtube.com

sveta, narava, mi, korporacije, živali ipd. – in opozori, da so kljub geografski oddaljenosti vsi povezani – ljudje v razvitem svetu s svojimi potrošniškimi izbirami (kaj kupujemo – npr. oblačila iz neekološkega bombaža; poceni oblačila, pri katerih je očitno, da njihovi proizvajalci niso dobili pravičnega plačila) vplivamo na delovne in življenjske pogoje ljudi v državah v razvoju.

D. Kakšne so posledice? Zakaj? Na kakšen način? – mentor pomaga prepoznati vplive na različne deležnike.

E. Kaj bi bilo treba narediti?

Med pogovorom mentor na tablo zapiše pglavitne probleme, ki so jih mladi udeleženci zaznali, in deležnike proizvodno-potrošne verige.

4. Kaj lahko mi naredimo?

Mentor udeležence povabi, da se razdelijo v trojke in identificirajo do 3 načine, kako lahko potrošniki prispevamo k zmanjšanju oziroma rešitvi problema, potem pa svoje predloge vsakega posebej napišejo na samolepilni listek in predstavijo skupini.

Mentor listke z odgovori sproti namešča na plakat Kaj lahko mi naredimo?

Možni odgovori:

- ne kupujemo oblačil iz bombaža (mentor vpraša: Ali obstaja kakšen bombaž, ki pa je sprejemljiv?);
- kupujemo oblačila iz ekološkega bombaža;
- ne kupujemo oblačil, ki so izdelana v Indiji (mentor vpraša: Ali mislite, da so takšni delovni pogoji samo v Indiji? Kdo pravzaprav določa delovne pogoje? (mednarodne korporacije);
- kupujemo manj oblačil (mentor vpraša – ali res potrebujemo vsa oblačila, ki jih imamo v omari?);
- nova oblačila dobro operemo ...

¹Film 100 % bombaž iz Indije (v angleškem jeziku) si lahko ogledate na YouTube ali CultureUnplugged.com spletnih straneh. Slednja ponuja še več dokumentarcev, ki predstavljajo pogubne posledice družb, ki hlepajo po dobičku tudi na račun ljudi in okolja v državah globalnega juga ter učinkov izbire potrošnikov v državah globalnega severa. Drugi filmi prikazujejo vpliv, ki ga imajo potrošniški vzorci na okolje in življenjske in delovne pogoje ljudi v drugih državah. S klikom na zobato kolesce (settings) lahko pri nekaterih filmih izberete ustrezne podnapise.

Nadaljuje z vprašanjem »Kako pri kupovanju oblačil vemo, da je nekaj narobe?«

Ob koncu razprave mentor izpostavi, nizko ceno izdelkov, ki so bili izdelani v daljnih deželah. Nizka cena kaže na to, da pridelovalci bombaža, tekstilni delavci, prodajalci in drugi niso bili pravično plačani. Nizka cena tudi ne more pokriti stroškov za odpravljanje škode na okolju (škropljenje, transport), stroškov zdravstvenega sistema ipd.

5. A to velja samo za bombaž?

Ko so izčrpani odgovori na vprašanje, kaj lahko mi naredimo (na področju bombaža) in kako prepoznamo, da je nekaj narobe, mentor postavi vprašanje: »A to velja samo za bombaž?«

Mlade udeležence mentor spodbudi, da prepoznajo, da je nekaj narobe z vsemi izdelki, ki so proizvedeni v daljnih deželah in se pri nas prodajajo po nizkih cenah: žrtve so lahko slabo plačani ljudje ali pa okolje. Dobiček imajo korporacije. Potrošniki pridobimo samo navidezno, saj nas učinki na okolje vse zadevajo (o tem bo govora še pozneje, zato okolja tukaj ne forsiramo). Serijo vprašanj mentor zaključi z vprašanjem: »Kaj pa to verigo odnosov vzdržuje oziroma žene naprej?« Iz odgovorov na to vprašanje bi moral iziti odgovor, da potrošništvo – če mi ne bi kupovali, korporacije ne bi imele dobička in veriga bi se sesula.

Sledi vprašanje, kaj bo pa potem z indijskim kmetom, ko bo izgubil še ta bedni zaslužek. Pojasnilo: Kmetijski sistemi v številnih državah v razvoju so uničeni, ker zemlje ne uporabljajo za pridelovanje hrane in industrijskih rastlin v količinah, ki so potrebne za zadostitev resničnih potreb, ampak za pretirano pridelavo monokultur (bombaža, kave, palm ipd). Pot rešitve predstavlja vrnitev na obdelovanje zemlje za zadovoljevanje resničnih potreb, v prvi vrsti po hrani. Tudi za pridelavo industrijskih rastlin, vendar ne tako, da industrijske rastline izrinejo pridelavo hrane.

6. Dopolnitev smernic

Na koncu razprave mentor udeležence spodbudi, da identificirajo dodatne (potrošniške) smernice, ki bi jih lahko (če bi se tako odločili, brez pritiska) vključili v svoj nabor smernic. Ciljni nabor smernic, ki naj bi izšel iz razprave je:

- z nakupom zadovoljujem resnično potrebo (ne spodbujam potrošništva);
- z nakupom ne prispevam k slabim delovnim in življenjskim pogojem ljudi (v državah v razvoju);
- z nakupom ne prispevam k onesnaževanju okolja – ne nujno.

Nove smernice, ki so sprejete s konsenzom, mentor doda na plakat Pri izbiri me vodi ...

Mentor pohvali mlade udeležence za kakovostne nove smernice in jih povabi na odmor.

>>> 7. OZRAČJE NAS VSE POVEZUJE

Dejavnosti

1. Naš svet je čudovit;
2. Podnebne spremembe – ozračje ne pozna meja;
3. Vpliv podnebnih sprememb na ljudi, živali, rastline, ekstremni vremenski pojavi;
4. Kaj smo čutili, doživeli, se naučili, v čem je problem?
5. Kakšen je naš vpliv?
6. Kako lahko ukrepamo?

Predstavitve ob video in slikah

105 min

Plakat Pri izbiri me vodi ..., flomastri, listna tabla, računalnik, LCD projektor, dostop do svetovnega spleta

Ta del modula je posvečen podnebnim spremembam, ki so še en primer globalnih medsebojnih povezav. Sporočilo delavnice je, da so vsa živa bitja na planetu Zemlja povezana skozi svojo odvisnost od ozračja, po drugi strani pa tudi skozi učinke, ki jih ima njihov način življenja na globalni podnebni sistem. Mentor ali moderator dogodka mora razumeti problem podnebnih sprememb, ki jih povzroča človek. Delavnico lahko izpelje učitelj, ali pa povabi zunanega strokovnjaka, npr. predstavnika okoljskih nevladnih organizacij, ki delujejo na področju podnebnih sprememb.

1.–4. Predstavitve

Predstavitve problema poteka ob video vsebinah in fotografijah. Moderator naj vzpostavlja interakcijo z udeleženci, prav tako pa naj spodbuja interakcijo med udeleženci – diskusijski prostor mora biti na voljo udeležencem, da lahko pokažejo svoje znanje, vrednote, predsodke, predlagajo rešitve itd.

Predlagamo, da moderator predstavi teme, kakor sledijo spodaj (glej predlogo preslikaj/natisni), vendar pa jih lahko tudi po lastni presoji spremeni in dopolni.

To vključuje naslednje teme:

- 1. Naš svet je čudovit;
- 2. Človekov razvoj in raba energije;
- 3. Težave v raju – globalno segrevanje;
- 4. Posledice podnebnih sprememb.

5. Kako doživljamo, občutimo in kaj smo spoznali ob predstavitvi?

Ob predstavitvi problemov moderator spodbuja udeležence, da podelijo s skupino svoja spoznanja, izkušnje in občutke, ki jih je v njih vzbudila predstavitve. Spodbuja z vprašanji, kot

so: V čem vidite problem? Kako ste se počutil glede tega? Kaj vas je pretreslo, vznemirilo, presenetilo? Ali naša dejanja vplivajo na kogar koli drugega? Kako? Kaj lahko vsak pri sebi storimo v zvezi s tem?

Moderator skupino spodbuja k razmišljanju o možnih ukrepih.

6. Ali lahko karkoli storimo?

Vprašanje: Izziv mednarodnega sporazuma o podnebnih spremembah je očitno izven našega vpliva, vendar pa lahko vsak posameznik prispeva k blažitvi podnebnih sprememb. Kako? Udeležence spodbujamo, naj predlagajo strategije za zmanjšanje porabe energije in prispevajo k preprečevanju podnebnih sprememb. Poleg bolj očitne možnosti odgovorne (nizkoogljične) potrošnje, poudarimo pomen aktivnega državljanstva pri vplivanju na lokalne in nacionalne politike.

7. Dodatne smernice

Ob koncu razprave o možnih ukrepih moderator spodbudi skupino, da se posveti smernicam, ki udeležence vodijo pri njihovih potrošniških izbirah ter o njih kritično premislijo. Ob tem udeleženci opredelijo nove – dodatne smernice, ki izhajajo iz predstavljene teme o podnebnih spremembah. Nove smernice zapišejo na plakat Pri izbiri me vodi ...

Pričakovane nove smernice:

- energetska učinkovitost (porabijo manj energije/prihranek energije);
- zmanjšanje prevoza (z avtomobilom in letalom);
- izbira ne prispeva k onesnaževanju okolja;
- izbira ne ogroža živali;
- izbira ne ogroža blaginje prihodnjih generacij itd.

Ob koncu razprave, moderator povzame ugotovitve in udeležence pohvali za opravljeno delo.

Plastična topla greda, Pat Dalton: www.flickr.com/photos/27518426@N03.

Učinek tople grede (US EPA, 2012) by US EPA - „The Greenhouse Effect“ in: „Introduction,“ in: US EPA (December 2012), *Climate Change Indicators in the United States*, 2nd edition, Washington, DC, USA: US EPA, <http://www.epa.gov/climatechange/science/indicators/download.html>, p.3. EPA 430-R-12-004.. Licensed under Public Domain via Wikimedia Commons – [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Earth%27s_greenhouse_effect_\(US_EPA,_2012\).png#mediaviewer/File:Earth%27s_greenhouse_effect_\(US_EPA,_2012\).png](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Earth%27s_greenhouse_effect_(US_EPA,_2012).png#mediaviewer/File:Earth%27s_greenhouse_effect_(US_EPA,_2012).png).

Projekcija

1. Naš svet je lep

Predstavitev lahko pričnemo z ogledom videa What a wonderful world with Sir David Attenborough: youtube.com.B8WHKRzkCOY.

Po ogledu videa, moderator začne razpravo z vprašanji:

- Kaj naredi naš svet tako čudovit? (Raznolikost);
- Zakaj je življenje na planetu Zemlja tako raznoliko in kako se je raznolikost razvijala? (Prilagoditev v različnih pogojih);
- Kljub življenjski raznovrstnosti ima večina živih bitij podobne osnovne potrebe. Katere so te? (Hrana, voda, kisik, ugodno podnebje);
- Kaj omogoča ugodno podnebje na Zemlji? (Ozračje – atmosfera, učinek tople grede);

Sonce in Zemlja

Ozračje je kot odeja, ki omogoča življenje na Zemlji – ščiti pred soncem, preprečuje ekstremne temperaturne razlike med dnevom in nočjo, in vzdržuje ustrezno temperaturo za življenje.

Topla greda

Ozračje varuje življenje na Zemlji podobno kot rastlinjaki. Plastični ali stekleni pokrovi omogočijo sončnim žarkom, da segrevajo notranjost rastlinjaka čez dan, ponoči pa ohranjajo toploto. Zaščitni učinek na planetarni ravni zagotavljajo toplogredni plini v ozračju. CO₂ (ogljikov dioksid) je najpomembnejši med njimi.

Učinek tople grede je zato bistvenega pomena za življenje na Zemlji. V zadnjem času pa je učinek tople grede pridobil zlovešč prizvok.

Vprašanja za študente:

- Zakaj je učinek tople grede pritegnil pozornost? Kaj je narobe? (Podnebne spremembe – povečanje količine toplogrednih plinov v ozračju zaradi izgorevanja fosilnih goriv, dvig globalne temperature);
- O globalnem segrevanju se veliko razpravlja, vendar pa, ali veste, za koliko se je globalna temperatura dejansko spremenila v zadnjih 100 letih?.

Moderator zapisuje odgovore udeležencev na listno tablo.

Pravilen odgovor: 0,8 stopinj Celzija v zadnjem stoletju. Vprašajmo se, ali je to to? Zakaj toliko razburjenja ob drobnih spremembi temperature?

In vendar bomo izvedeli, da tako majhna sprememba povzroča številne težave. Najprej pa si oglejmo, kaj je prispevalo k spremembi. Zamislmo si predindustrijsko obdobje, ko je bil človekov vpliv na naravne sisteme zanemarljiv ali pa še zdaleč ni presegal vzdržljivosti naravnih sistemov.

„52 8134 Hoentrop 2012-09-16“ by Tenderlok - Own work. Licensed under the GFDL via Wikimedia Commons – http://commons.wikimedia.org/wiki/File:52_8134_Hoentrop_2012-09-16.jpg#mediaviewer/File:52_8134_Hoentrop_2012-09-16.jpg.

„Air Berlin B737-700 Dreamliner D-ABBN“ von Arcturus - Eigenes Werk. Lizenziert unter CC BY-SA 3.0 über Wikimedia Commons – http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Air_Berlin_B737-700_Dreamliner_D-ABBN.jpg#mediaviewer/File:Air_Berlin_B737-700_Dreamliner_D-ABBN.jpg.

Projekcija

2. Človekov razvoj in poraba energije

Moderator priskrbi ustrezne slike na teme: proizvodnja hrane, načini potovanja, proizvodnje blaga, zgradbe v predindustrijskih časih (na primer v srednjem veku).

Kakšno je bilo življenje v predindustrijski dobi?

Pogovorite se z udeleženci: kaj so ljudje jedli v tistih časih (lokalno pridelana hrana), kako so potovali (peš, na konju), kako so ogrevali stavbe (les, premog – lokalni viri energije), koliko oblek so imeli ipd. V teh časih raven porabe virov in odvajanja odpadkov prebivalstva ni presegla lokalne trajnostne naravne proizvodnje in asimilacijskih zmogljivosti.

vlak s parno lokomotivo;

In potem se pojavi velika sprememba – iznajdba parnega stroja. Prevoz na dolge razdalje ljudi in stvari je mogoč. Povpraševanje po energiji začne naraščati.

stari avtomobili;

V naslednjih desetletjih, po izumu motorja z notranjim izgorevanjem in reaktivnega motorja, potrebe po energiji strmo naraščajo. Potovanje je postalo enostavno; tudi stroški transportnih storitev so nizki, ker je nafta poceni.

traktor na polju;
električni drogovi;
osvetljena hiša v temi.

Produktivnost kmetijskega sektorja se zaradi mehanizacije prav tako poveča. Hrana postane dostopna, kar sproži rast prebivalstva. Življenjska doba se podaljšuje.

Energija je lahka dostopna.

Udobje v domu je na dosegu električnega stikala.

Proizvodni procesi se avtomatizirajo.

Zaključek: življenjski standard ljudi v državah globalnega severa se je v zadnjem stoletju precej izboljšal. Napredek zahteva ogromne količine energije.

Leta 1950 in 1960 se zdi rast življenjskega standarda brezmejna. Napovedi za prihodnje generacije se zdijo odlične.

Mesto Gelsenkirchen, GER 2010: Guy Gorek [www.flickr.com/photos/derguy].

Deževni gozd v Checkendon: Scott Wylie [www.flickr.com/photos/scotbot/].

Projekcija

3. Težave v raju – globalno segrevanje

Slike virov CO₂: npr. tovarniški dimnik, gneča na cesti, označeno z rdečo puščico navzgor;

Slika porabnikov CO₂: npr. gozd z zeleno puščico, obrnjeno navzdol;

Graf povečanja emisij CO₂.

Potem so se pričele težave, ki izhajajo iz učinkov industrijske revolucije: onesnaženost in omejenost virov energije – prav teh, ki so razvoj industrije tudi omogočili.

Vprašanje: Kateri so ti viri energije? (Nafta, zemeljski plin in premog)

Olje in premog sta fosilni gorivi, saj nastajajo dolgo skozi zgodovino narave kot preoblikovanje v zemljo zakopanih mrtvih organizmov. Vsebujejo visok delež ogljika, ki se sprošča pri gorenju.

Vprašanje: Zakaj so fosilna goriva problematična?

(Najbolj očiten problem s fosilnimi gorivi je, da je njihova količina na zemlji končna. To pomeni, da jih bo prej ali slej v naravi zmanjkalo, če ne bomo ustavili njihove porabe.)

Vprašanje: Kaj mislite – je končnost fosilnih goriv najpomembnejši problem?

(Zaloge nafte na Zemlji so tako ogromne, da nihče od nas ne bo dočakal, ko jih bo zmanjkalo.)

Vprašanje: V čem je torej prava težava, povezana s fosilnimi gorivi, zaradi katere smo lahko zaskrbljeni? (To je problem globalnega segrevanja in podnebnih sprememb. V procesu gorenja nafte in premoga se sproščajo toplogredni plini (predvsem CO₂), ki se kopičijo v Zemljini atmosferi, ki posledično začne delovati kot pretirano nepropusten plašč, zaradi katerega se temperature na Zemlji zvišajo in sprožajo podnebne spremembe.

Znanstveni izračuni kažejo, da če bi porabili vso nafto, ki jo premore naš planet, bodo posledice podnebnih sprememb uničile za življenje ugodne pogoje in tako tudi človeštvo na Zemlji. Z nadaljevanjem porabe, kaj šele s povečanjem porabe fosilnih goriv, je človeštvo zmožno uničiti ne le svojo civilizacijo, temveč tudi življenje celotnega planeta. Že danes je preživetje številnih drugih vrst ogroženo zaradi podnebnih sprememb, čeprav same k globalnemu segrevanju niso prispevale ničesar. Današnji rodovi imamo odgovornost do prihodnjih rodov in do drugih vrst, da ohranimo naš planet v takem stanju, da bo omogočil vsaj tako kakovost življenja, kot jo imamo danes mi.

Vprašanje: Ali sploh obstaja upanje za preživetje ljudi na Zemlji?

Toplogredni plini, ki nastajajo z izgorevanjem fosilnih goriv se kopičijo v ozračju, vendar se njihova koncentracija lahko tudi zmanjša. Gozd absorbira CO₂ iz ozračja in ga pretvori v kisik. Gozdovi so pljuča našega planeta in preprečujejo hitre klimatske spremembe.

Problem je v tem, da je podnebni sistem skupno dobro celotnega planeta, človeštvo pa si ni enotno o tem, kako ga vzdrževati. Človeštvo kot celota bi se moralo dogovoriti o načinih za zmanjšanje porabe fosilnih goriv in kako ohraniti gozdove. Ker je nafta gonilna sila industrijskega razvoja in udobnega načina življenja, se ji nihče ne želi odreči. Enako je z izkoriščanjem gozdov.

Mednarodne sporazume na globalni ravni je težko doseči.

V zadnjih desetletjih emisije toplogrednih plinov bistveno presegajo absorpcijsko zmožnost gozdov, saj se njihova koncentracija v atmosferi stalno povečuje.

Naše podnebje in ohranjanje učinkov tople grede v mejah, ki omogočajo življenje na Zemlji, je med najbolj zahtevnimi nalogami naše civilizacije.

Vročina, suša, SA: Benjamin Jakabek [www.flickr.com/photos/brj_bringin_the_shit_up_in_here_bitches/].

Aralsko morje, ladijsko pokopališče XI, kvitlauk [www.flickr.com/photos/kvitlauk/].

Maldivi, Sestanek v podvodnem kabinetu, Dr. Ibrahim Didi, Minister za kmetijstvo in ribištvo: Združenje potapljačev Maldivi [www.flickr.com/photos/diversmv].

Kje je cesta?: Thomas Kamann [www.flickr.com/photos/ktommy/].

Projekcije

4. Posledice podnebnih sprememb

Primeri posledic podnebnih sprememb: daljni (ledeniki npr. Arktični) in lokalni (npr. poplave, Triglavski ledenik) pojavi:

- taljenje ledenikov;
- izguba habitata divjih živali;
- izumiranje živalskih in rastlinskih vrst;
- dvig gladine morja in izginotje nizkih koralnih otokov (npr. Maldivi);
- povečana pojavnost ekstremnih vremenskih dogodkov (poplave, suše, orkani);
- zvišanje cen hrane.

Vprašanje: Kako velik je izziv za ublažitev podnebnih sprememb? V kolikšni meri je treba zmanjšati porabo energije in emisije toplogrednih plinov, da bi se izognili katastrofalnim posledicam? (Lahko si predstavljate, da zaradi velikih razlik v načinu življenja, različne države prispevajo različne deleže k podnebnim spremembam. Povprečne globalne emisije toplogrednih plinov dvakratno presegajo vzdržljivost podnebnega sistema. Za zaustavitev podnebnih sprememb bi moralo človeštvo za polovico zmanjšati emisije toplogrednih plinov. To je zahtevna naloga, toliko bolj, ker morajo to storiti predvsem razvite industrijske države; te morajo zmanjšati porabo energije in emisije CO₂ veliko bolj – v Evropi za približno 5-krat. Tega cilja se ne da hitro, niti z lahkoto doseči.)

>>> 8. NEKAJ JE TREBA STORITI!

Dejavnosti

1. Razprava v skupini:

Kaj lahko storimo kot posamezniki;

2. predstavitev zelenih delovnih mest.

1. korak

Moderator z udeleženci začne pogovor o 3 načinih osebnega ukrepanja za zmanjšanje problemov, s katerimi so se spoznali (socialna nepravilnost, izkoriščanje, onesnaževanje okolja, podnebne spremembe):

- kot odgovorni potrošniki;
- kot aktivni državljani;
- z izbiro poklicne poti oziroma odločitvijo, kam usmerimo svojo osebno energijo. Mentor ali predstavnik NVO predstavi vplive in potencialne zelenih delovnih mest.

Moderator udeležence prosi, da se razdelijo v trojke in si vzamejo 10 minut, da se pogovorijo in identificirajo do 3 načine, kako lahko kot posamezniki (potrošniki in aktivni državljani) prispevamo k zmanjšanju problemov, potem pa svoje predloge vsakega posebej napišejo na samolepilni listek in predstavijo skupini.

Medtem ko se mladi udeleženci pogovarjajo, moderator kroži med skupinami in spodbuja pogovor ter po potrebi opominja na probleme, ki so jih prepoznali in zapisali na tablo.

Med predstavitvami skupin moderator listke z odgovori sproti umešča na plakat Kaj lahko mi naredimo?

2. korak

Ko dokončajo pregled načinov ukrepanja kot odgovorni potrošniki in aktivni državljani, moderator naredi kratko predstavitev zelenih delovnih mest ob primerih dobre prakse npr. v:

- ekološkem kmetijstvu;
- zelenem turizmu;
- trajnostnem gradbeništvu;
- trajnostni mobilnosti;
- obnovljivih virih energije;
- ravnanju z odpadki;
- socialnem podjetništvu ipd.

razprava, delo v skupinah,
predstavitev

60 min

večji samolepilni listki, flomastri, listna
tabla, računalnik z dostopom do svetovnega spleta, LCD projektor

Predstavi socialne, ekonomske in okoljske vidike. Poudari drugo možnost, ki jo imamo kot posamezniki za zmanjšanje okoljskega odtisa: ob odločanju za izobraževanje ali kariero imamo možnost, da se odločimo in damo prednost tako imenovanim zelenim delovnim mestom. To so delovna mesta v zelenem-trajnostnem gospodarstvu, kjer so posebej pozorni na delovno klimo in zadovoljstvo zaposlenih, hkrati pa znatno zmanjšujejo škodljive učinke na okolje in izčrpavanje naravnih virov (surove energije, vode, rodovitne zemlje itd.). Primeri zmanjšanja negativnih učinkov na okolje, povezanih z zelenimi delovnimi mesti, so: zmanjšanje škodljivih izpustov v zrak, vodo in tla, zmanjšanje odpadkov, upoštevanje biotske raznovrstnosti in ohranjanje habitatov ter zmanjšanje zvočnega in svetlobnega onesnaženja.

Če je naša osebna energija osredotočena na delo in ustvarjanje zelenih delovnih mest, zmanjšamo naš okoljski odtis in hkrati z okolju prijaznimi izdelki in storitvami omogočamo drugim potrošnikom, da storijo prav tako.

Po predstavitvi moderator usmerja pogovor o interesih udeležencev, njihovih hobijih, poklicnih usmeritvah in napove dejavnost tretjega dne, ko se bodo posvetili tem vprašanjem v zvezi z zaposlovanjem in ustvarjanjem delovnih mest.

Med pogovorom moderator na plakat Kaj lahko storimo glede tega? dodaja vse morebitne zelene možnosti porabe prostega in delovnega časa, ki jih navajajo udeleženci.

Napotek za mentorja

Za predstavitev koncepta zelenih delovnih mest in dobrih praks lahko mentorji povabijo zunanje sodelavce, npr. nevladne organizacije, ki so dejavne na tem področju.

>>> 9. KAJ JE NOVEGA V ZVEZI Z NAŠIMI SMERNICAMI?

Dejavnost

1. Dopolnitev smernic;
2. Odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore.

dopolnitev smernic, odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore

30 min

plakat Pri izbiri me vodi ..., plakat Kaj lahko mi naredimo?, flomastri, večji samolepilni listki

1. Dopolnitev smernic

Na koncu razprave Kaj lahko naredimo kot posamezniki moderator mlade udeležence spodbudi, da identificirajo dodatne smernice za potrošnika, ki bi jih lahko (če bi se tako odločili, brez pritiska) vključili v svoj nabor smernic. Ciljni nabor smernic, ki naj bi izšel iz razprave, je:

- porabljam čim manj energije/varčujem z energijo;
- čim manj potujem z avtom in letalom;
- ugašam luči;
- urbano vrtnarim ipd.

Mentor smernice zapisuje na samolepilne listke in pritruje na plakat Pri izbiri me vodi ... Korak se zaključi, ko skupina izčrpa vse smernice.

2. Odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore

Mentor udeležence povabi, da ob zaključku dneva podelijo s skupino svoje misli, ideje, občutke, vprašanja. Ob tem lahko postavlja naslednja vprašanja:

- Kako ste se počutili med delom?
- Ste izvedeli kaj novega?
- Kaj si boste še posebej zapomnili in vzeli domov?
- Bi radi še kaj vprašali, dodali k vsemu ali podelili svoje občutke?

Preden se skupina razide, mentor mlade udeležence obvesti, da bo tretji dan izobraževalnega modula posvečen načrtovanju njihove skupne akcije. Kratko se posvetuje o tem, ali bi v okviru tega želeli pripraviti tudi javni zaključni dogodek za predstavitev izobraževalnega modula, na katerega bi povabili zunanje obiskovalce – prijatelje, družinske člane, novinarje, pomembne osebe ipd. Če se skupina strinja z javnim dogodkom, mentor udeležencem predlaga kraj in čas zaključnega dogodka, da lahko povabijo svoje bližnje. Hkrati jih povabi, da premislijo, koga bi razen prijateljev in družinskih članov želeli povabiti na dogodek – znane osebe, župani, zaposleni v izvajalski organizaciji, zunanji sodelavci.

Namen zaključnega dogodka je, da udeležence utrdimo v prepričanju o pomembnosti reševanja problemov, ki so jih spoznali v modulu, hkrati pa vplivati tudi na ljudi, s katerimi živijo, in širše lokalno okolje.

>>> 10. JUTRANJA KAVA S PAULOM POTTSOM

1. Ogled videa z nastopom Paula Potts na Britains Got Talent 2009;

2. Pogovor o fenomenu Paul Potts.

1. Ogled video posnetka

Mentor mlade udeležence povabi, da si tokrat ob jutranji kavi skupaj ogledajo video.

Video je objavljen na naslednji povezavi: search.yahoo.com/search?fr=spigot-nt-gc&ei=utf-8&ilc=12&type=0&p=paul%20potts.

Pred gledanjem videa lahko moderator vpraša udeležence, ali poznajo oddajo in kakšno mnenje imajo o njej, kaj menijo o tovrstnih priložnostih izkazovanja nadarjenosti, ali poznajo koga, ki se je udeležil podobnih tekmovanj, so si mogoče zapomnili koga, ki je nastopal v slovenski oddaji Slovenija ima talent ipd.?

Ker je oddaja v angleščini, naj mentor pred tem preveri, ali kdo potrebuje prevod in poprosi udeležence, ki govorijo angleško, da pomagajo pri razumevanju besedila.

2. Pogovor o fenomenu Paul Potts

Mentor mlade udeležence spodbuja k razpravi z vprašanji: Kaj so rekli – kaj je bil po poklicu? Kaj je rekel – kaj si je vedno želel? Kaj je rekla komisija? Kako je reagirala publika?

Kaj smo videli? (Tipa, ki je bil precejšen luzer in je desetletja nosil v sebi željo, da bi pel opero pred občinstvom in se je v nekem trenutku odločil, da svoj ogenj spusti na plano ne glede na posledice. Občinstvo in komisijo, ki sta začutila

 razprava, delo v skupini, predstavitev

 60 min

 računalnik z dostopom do svetovnega spleta, LCD projektor

ogenj in se nanj odzvala. Uspeh, čeprav ni izgledalo, da je mogoče. Moč notranjega ognja, želje, poslanstva, smisla življenja ...)

Mentor nadaljuje z vprašanji:

- Kako ste se počutili? Kaj ste doživeli? (kocine pokonci, solze v očeh ...);

- Kaj je bilo ključno za Paulov uspeh? Na kaj so se komisija in občinstvo pravzaprav odzvali? (na Paulov notranji ogenj);

- Ali mislite, da ima vsak človek nek notranji ogenj? (notranji ogenj = energija, veselje, talent, kompetence ...).

Po zaključenem pogovoru mentor udeležence povabi v učilnico, ki je preurejena v kavarno. Pravijo, da je edini pravi kraj, kjer se lahko kaj pametnega pogovoriš, kavarna. Pojdimo se naprej pogovarjat v kavarno!

Napotek za mentorja

Namesto Paula Potts lahko izberete kako drugo osebo, ki je z voljo in pogumom uspela uresničiti svoje sanje, želje, poslanstvo. Mladi ga lahko tudi sami predlagajo. Sodobna socialna (IKT) omrežja posamezniku omogočajo, da s svojimi idejami, talenti doseže velik krog ljudi v kratkem času.

>>> 11. MOJ OGENJ

Dejavnosti

1. Svetovna kavarna.

Potrebujemo plakete, ki so nastajali skozi modul:

- plakat Pri izbiri me vodi...;
- plakat Kaj lahko storimo mi?

Priprava

Pred začetkom sekcije učilnico pretvorimo v »kavarno«. Razpostavimo toliko miz, da za vsako sedijo 4 mladi udeleženci. Mize prekrijemo s papirnatimi prti ali večjimi listi papirja, na katere bodo mladi udeleženci lahko pisali. Mize okrasimo z vazami ali podobnim »kavarniškim inventarjem«.

 svetovna kavarna

 60 min

 papirnati namizni prti (lahko samo listi papirja večjega formata), vazice za na mize, pisala, večji samolepilni lističi, flomastri, listna tabla

Svetovna kavarna – moj ogenj

Mentor mlade udeležence povabi, da se v skupinah po 4 posedejo ob kavarniških mizah in jim razloži pravila svetovne kavarne (trije krogi, menjave omizij, gostitelj, zapisovanje).

Svetovno kavarno izvedemo v treh krogih (mladi udeleženci 2-krat zamenjajo mizo) oziroma s tremi

vprašnji. Po vsakem zastavljenem vprašanju imajo kavarniška omizja 15 minut časa za pogovor (lahko tudi manj, če pogovor pri omizjih prej zamre), potem pa pri vsaki mizi eden od udeležencev (gostitelj) ostane pri mizi, ostali pa se presedejo k drugim mizam.

Namen svetovne kavarne je porajanje idej, kako lahko mladi udeleženci s svojim znanjem in mladostno energijo naslovijo izzive sodobnega sveta, kot je npr. varčevanje z energijo in podnebne spremembe; sekundarni cilj je krepitev stikov in ustvarjanje podpornih navezav.

Izvedba:

Tehnika gradi na sedmih načelih:

- Pripravi »teren«: jasen namen, pravi ljudje, ustrezen program in lokacija;
- Ustvari prijetno, sproščeno, gostoljubno okolje;
- Postavi močna vprašanja, ki prebudijo skupinsko modrost;
- Pridobi sodelovanje vseh;
- Plemeniti, povezuj in nadgrajuj raznolike poglede;
- Skupno prisluhni rdeči niti, uvidom in globljim vprašanjem;
- Izmenjaj in povezuj skupinska odkritja.

Celoten prostor je urejen kot kavarna. Udeleženci oblikujejo omizja štirih do šestih, posedenih za skupno mizo; vsaka miza, ozaljšana s cvetjem, je prekrita s papirjem, na voljo so barvni svinčniki. Za sproščeno in pravo kavarniško vzdušje so za člane omizja lahko na voljo tudi napitki.

Moderator razjasni namen srečanja in postavi prvo vprašanje »za ogrevanje«: Kakšna je moja osebna zgodba o uspehu? Omizja pričnejo s 15-minutnim pogovorom o predstavljeni temi – iztočnice, misli, uvide beležijo na velik list papirja. Po 15 minutah en prostovoljec, gostitelj omizja, ostane pri mizi, ostali člani pa se preselijo k drugim omizjem. Tam jih najprej gostitelj omizja seznani s prispevki prejšnjega omizja, nato pa skupina nadaljuje pogovor o drugem vprašanju: Kateri so bili ključni dejavniki uspeha? Tudi ta pogovor se razvija približno 15 minut, nato pa se omizja zamenjajo še enkrat, pri čemer gostitelji omizja novim članom povzamejo dotedanje ugotovitve. Zadnje vprašanje za skupinski pogovor se glasi: Kako bi lahko takšne uspehe namnožili? Ob koncu zadnje 15-minutne interakcije so udeleženci povabljeni, da na lističe zapišejo ideje za konkretne projekte in prve korake.

Moderator pobere ključne uvide slehernega omizja za vsa tri vprašanja in jih vizualno zabeleži na tablo z listi.

Nato udeležence povabi, da iz lističev, popisanih v tretjem krogu omizij, ustvarijo galerijo idej – konkretnih predlogov projektov. Lističe (podpisane z imeni udeležencev) na steni razvrstijo v skupine

glede na sorodnost; tako ustvarjena galerija v nadaljevanju služi kot osnova za nadaljnje pogovore in skupno nadgrajevanje idej.

To je le eden izmed načinov, kako izpeljati svetovno kavarno; vsem pa je skupen sproščen, ustvarjalen pogovor na tehtna in navdihujoča vprašanja ter večkratna menjava omizij.

Prednosti tehnike:

Tehnika je primerna za kompleksne izzive, kjer je potrebno zblížati različne vidike in graditi na tihi modrosti skupine. Njena prednost je v neformalnem, sproščnem, samo delno strukturiranem pristopu, ki na skupino deluje maksimalno spodbudno, in ki je predpogoj za res inovativne, presežne ideje.

Vprašanja, ki jih zastavlja mentor:

1. Spomnite se situacije, ko vam je nekaj res dobro uspelo (lahko je nekaj čisto majhnega – dobro nalakirani nohti, zamenjana zračnica na kolesu – lahko je tudi kaj večjega). Kako ste se počutili?

Namen razgovora ob omizjih po tem vprašanju je obuditi dobre občutke ob uspehu.

2. Kateri so bili ključni dejavniki uspeha? Zakaj vam je uspelo?

Namen razgovora je ugotovitev, da je uspeh posledica določenih dejavnikov, kot so npr. osebna angažiranost, investiran čas, znanje, talenti, dobra volja ipd.

Mentor gostitelje omizij povabi, da skupini kratko predstavijo ključne uvide svojih omizij na obe vprašnji in jih zabeleži na plakata. Kako ste se počutili? in Zakaj vam je uspelo?

3. Bi lahko kaj podobnega ponovili? Za kaj imate osebni ogenj? Vas je morebiti k ukrepanju motivirala katera od predhodno predstavljenih možnosti – odgovorno potrošništvo, aktivno državljanstvo, poklicna izbira?

Namen razgovora po tretjem vprašanju je pri mladih udeležencih povezati vsebine iz prvega in drugega dneva, ki so se jih morebiti osebno dotaknile, ter možnost, da se nanje odzovejo z lastnimi aktivnostmi.

Ob koncu zadnje 15-minutne interakcije mentor mlade udeležence povabi, da kot omizje ali kot posamezniki na lističe zapišejo ideje za konkretne aktivnosti oziroma projekte ter jih predstavijo skupini. Predloge omizja predstavi gostitelj, posamezniki predstavijo svoje predloge.

Mentor listke namešča na plakat Naš ogenj. Ustvarjamo galerijo idej za aktivnosti in projekte. Po končanih predstavitvah mentor pogrupira sorodne ideje, potem pa si jih vsi skupaj še enkrat ogledajo. Mentor skupini predlaga, da se za odlično opravljeno delo nagradijo z aplavzom in si privoščijo odmor.

>>> 12. AKCIJA

Dejavnost

1. Izbira akcije.

Potrebujemo plakate, ki so nastajali skozi modul:

- plakat Pri izbiri me vodi ...;
- plakat Kaj lahko storimo mi?
- plakat Kako ste se počutili?
- plakat Zakaj ste uspeli?
- plakat Naš ogenj.

Mentor mladim udeležencem oznani, da bodo v prihajajočih tednih ali mesecih lahko realizirali eno ali več aktivnosti oziroma projektov, za katere "imajo ogenj" (plakat Naš ogenj). S skupino se pogovori, ali bi želeli delati skupaj na enem projektu, ali je močnih ognjev več in delajo v manjših skupinah.

Če želijo delati kot skupina, med projektnimi idejami izvedejo glasovanje. Pri tem jih opozori, da naj svoj izbor projektov usmerjajo po tem, kako dobre občutke so imeli ob njih, spodbudi jih, da pogledajo na plakat Kako ste se počutili? Opozori jih tudi na znanje, ki so si ga že pridobili, in tisto, kar bi še radi izvedeli ali spremenili v zvezi s tem, in jih povabi, da si ogledajo izjave na plakatu Zakaj ste uspeli? Mentor da vsakemu udeležencu tri majhne okrogle nalepke in pojasni, da bodo imeli tri minute, da v tišini premislijo (pred plakatom Naš ogenj), za katero od projektnih idej imajo največ osebnega ognja ali pri katerem bi najraje sodelovali. Na znak

razprava, glasovanje z nalepkami

30 min

plakati, ki so nastajali skozi modul, samolepilne nalepkice (krogci) za glasovanje

mentorja se vsi udeleženci naenkrat približajo plakatu in k izbrani projektni ideji nalepijo svoje nalepke – vse tri lahko podelijo enemu projektu ali pa jih razporedijo med tri najljubše ideje.

Mentor iz odzivov mladih udeležencev presodi, koliko projektov je smiselno izbrati, to predlaga skupini in po pridobitvi soglasja razglasi zmagovalne projektne ideje. Skupina si lahko spet zaploska.

Različica

Namesto nalepk lahko udeleženci svoje predloge napišejo na listke. Vsak prejme tri listke. Na vsak listek lahko napišejo le po eno projektno idejo s plakata ali pa na vse tri listke napišejo isto projektno idejo. Glasovalne listke oddajo v glasovalno skrinjico. Po glasovanju jih komisija – mentor in še dva udeleženca – prešteje in razglasi rezultate.

>>> 13. SILHUETNI PORTRET

Dejavnost

1. Vizualizacija – silhuetni portret

Potrebujemo plakate, ki so nastajali skozi modul:

- plakat Pri izbiri me vodi ...;
- plakat Kaj lahko storimo mi?
- plakat Kako ste se počutili?
- plakat Zakaj ste uspeli?
- plakat Naš ogenj.

Mentor mladim udeležencem razloži, da si bodo pripravili opis izbrane projektne ideje (oziroma izbranih projektnih idej), ki jih bo v naslednjih tednih, ko jo/jih bodo uresničevali, spominjal na izhodiščno idejo (oziroma ideje).

Vizualizacija – silhuetni portret

30 min

LCD projektor ali drug svetlobni vir (npr. namizna ali ročna svetilka), pisala, flomastri, barvice, listna tabla, stare revije, časopisi, škarje

Za vsako idejo pripravijo silhuetni portret. Vsi mladi udeleženci, ki so pristopili k eni ideji, se postavijo pred velik prazen list papirja, vanje s projektorjem ali drugim virom svetlobe usmerimo snop svetlobe in njihovo silhueto na papirju

obrišemo s flomastrom.

Ko so silhuete pripravljene, mentor mlade udeležence povabi, da svojo silhueto opremijo z opisom projektne ideje: jo zapišejo z besedami, narišejo, naredijo kolaž iz časopisnih izrezkov ali uporabijo kombinacija vsega.

Mentor udeležencem pojasni, da bodo silhuetne portrete svojih idej lahko uporabili na zaključni prireditvi (če so se zanjo dogovorili).

>>> 14. ZAKLJUČNI DOGODEK – PRIPRAVA DOGODKA

Dejavnost

1. Priprava dogodka.

Potrebujejo plakate in izdelke, ki so nastajali skozi modul:

- silhuetni portret(i);
- plakat Pri izbiri me vodi ...;
- plakat Kaj lahko storimo mi?
- plakat Kako ste se počutili?
- plakat Zakaj ste uspeli?
- plakat Naš ogenj.

Mentorji z mladimi udeleženci pripravijo prostor za zaključni dogodek. Dogovorijo se glede vsebine predstavitve dela in učenja, ki so ga opravili, in o tem, kaj želijo z dogodkom sporočiti v zvezi s problemi, ki so jih obravnavali v modulu. Pripravijo plakate ter silhuetne portrete projektne idej in izberejo predstavitelje in povezovalca dogodka. Lahko se odločijo za skromno pogostitev za goste. Dogovorijo se, kdo bo dal intervjuje oziroma izjave za medije. Dogovorijo se glede sporočil za morebitne politične odločevalce (sodelovanje med učno skupino in lokalno skupnostjo ...). Lahko pripravijo tudi presenečenja za družinske člane, prijatelje itd. Po dogovoru s skupino mentorji povabijo predstavnike medijev in pomembne osebnosti iz lokalnega okolja na zaključno prireditev. Lahko pa posebna skupina pripravi posebno vabilo za ene in druge.

Možen scenarij:

Vse izdelke – plakate, silhuetni portret – razporedijo po steni, tako kot so nastajali. Pripravijo skromno pogostitev, ki jo lahko sestavljajo tudi jedi iz ekološke pridelave in pravične trgovine. Pri tem lahko prosijo za sponzorstvo.

Skupina lahko predstavi celoten proces, ki je pripeljal do projektne idej (obisk kmetije,

priloga priprava dogodka

30 min

računalnik z dostopom do svetovnega spleta, LCD projektor, fotografije

predavanje o podnebnih spremembah, svetovna kavarna, predstavitev zelenih poklicev ipd.). Vendar se lahko osredotočijo tudi samo na predstavitev projektne ideje.

Za predstavitev lahko uporabijo ves material, ki se nahaja v tem učnem gradivu, in ki ga je mentor pripravil sam, fotografije, ki so jih sami naredili, fotografije posledic podnebnih spremembah (video, PPT), silhuetne portrete posameznikov.

Skupina si med seboj razdeli vloge po interesih udeležencev: npr. povezovanje programa, priprava pogostitve, priprava razstave izdelkov, izbor audio in video gradiva ipd.

Med seboj izberejo predstavnika za medije (če so se odločili, da povabijo medije).

Če so povabili predstavnike lokalnih oblasti (župana, člane občinskega sveta), se dogovorijo o sporočilu, ki jim ga v zvezi z obravnavanimi vsebinami želijo predati, in predlagajo rešitve, pri katerih ti lahko pomagajo, na primer predlogi za izboljšanje kolesarskih poti, pravočasen izklop javne razsvetljave itd.

Učenci lahko pripravijo tudi presenečenje za družinske člane in prijatelje in simbolična darila (povezana s tematiko) za VIP goste.

Skupina lahko pripravi kratek kulturno-umetniški ali drug program, ki je povezan z znanjem udeležencev in skozi katerega se ti lahko potrdijo.

>>> 15. ZAKLJUČNI DOGODEK

Dejavnost

1. Izvedba zaključnega dogodka

Potrebujemo plakete in izdelke, ki so nastajali skozi modul

- silhuetni portret(i)
- plakat Pri izbiri me vodi ...
- plakat Kaj lahko storimo mi?
- plakat Kako ste se počutili?
- plakat Zakaj ste uspeli?
- plakat Naš ogenj.

Skupina po načrtu izpelje program. Moderator in izbrani udeleženci v predverju osebno sprejmejo in pozdravijo goste in jim razkažejo razstavljeni gradivo in ponudijo osvežilne napitke in prigrizke. Ko so vsi gostje zbrani, udeleženci predstavijo modul in njihove projektne ideje oz. izpeljejo program po načrtu. Po

izvedba zaključnega dogodka

60 min

računalnik z dostopom do svetovnega spleta, LCD projektor, fotografije, osvežilni napitki in prigrizki

predstavitvi predstavnike medijev povabijo k vprašanju in intervjuvanju posameznikov. Po zaključku uradnega dela se udeleženci gostom zahvalijo za udeležbo. Druženje nadaljujejo s povabljenimi prijatelji in družinskimi člani. Ob dogovorjenem času se poslovijo tudi od teh in se zberejo ob evalvaciji dogodka.

>>> 16. SKLEPI IN PRAZNOVANJE

Dejavnosti

1. Zaključna refleksija – odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore;
2. Praznovanje.

Priprave:

Mentorji po potrebi predhodno pripravijo majhno pogostitev ali nekaj, kar je skupini všeč, za praznovanje (napitke, piškote, glasbo ipd.).

1. Zaključna refleksija – odprt prostor za deljenje ter vprašanja in odgovore

Skupina se posede v krogu brez miz. Mentor kratko povzame potek izobraževalnega modula ter mlade udeležence povabi, če bi ob zaključku želeli kaj deliti s skupino (misli, ideje, občutke) ali kaj vprašati. Da bi zagotovili odziv vseh udeležencev, uporabimo mikrofona (žogico ali plišasto igračo) in jo podajamo od udeleženca do udeleženca. Tudi mentor naj skupini sporoči

refleksija, praznovanje

30 min

mikrofon (mehka žogica, vrečka s fižolčki, plišasta igrača), osvežilni napitki, prigrizek

svoje občutke (veselje, ponos ...) in svoje vtise ob zaključnem dogodku. Pomembno je, da udeležence pohvali in poudari pomembnost smernic in odločitev, ki so jih sprejeli v modulu. Ko se zvrstijo prav vsi udeleženci, jih povabi, da opravljeno delo skupaj proslavijo.

2. Praznovanje

Namen praznovanja je gojenje dobrega občutka ob zaključenem delu ter povezanosti oziroma skupinski energiji. Praznujejo lahko v prostorih izobraževalne organizacije, lahko pa gredo tudi na pijačo v bližnji lokal. Izberemo obliko praznovanja, ki je skupini blizu.

